

Forord

Mitt første møte med *Song For Eirabu: Slaget på Vigrid* fant sted en dag på forsommeren i 2011. Jeg hadde levert min siste eksamen for semesteret, og skulle på biblioteket for å låne meg litt sommerlektyre. Du vet, feire at man endelig kan legge fra seg pensum, og lese det man egentlig vil. Jeg hadde gjort god research, som jeg alltid gjør når det kommer til sommerlektyre, og hadde allerede en fin bunke med bøker under armen. Jeg skulle til å gå, men tittelen på boken lyste imot meg. Ikke så mye fordi den hørtes bra ut, men mer av nysgjerrighet rundt bruken av ordet «Vigrid». Den fikk bli med på lasset. Lite visste jeg at et spontanlån på biblioteket skulle føre til en masteroppgave et par år senere, men slik ble det. Jeg liker tilfeldigheter.

Jeg vil sende varme tanker til Lucas, som alltid har møtt meg med åpen dør, gratis mat og flotte mennesker. Uten Lucas ville ikke oppgaven blitt ferdigstilt. Takk til Sleppt kvist for lange samtaler, dadler med bacon, katte-gifs, øl på krita og selskap i tunge stunder. Mange takk sendes også til kjæresten min. Han har fått meg til å føle meg bedre, ved å alltid forsikre meg om at han ligger dårligere an med masteren enn meg. Mange takk sendes også til boytoyen min og BlomsterMikkel, som hjalp meg med det siste flisespikkeriet. Takk til mor og far, som forsøker å være støttende selv om de ikke skjønner hva jeg driver med. Takk til min bror, som ikke bryr seg om hva jeg egentlig gjør. Takk til desken, som har blitt min lille Trondheimsfamilie. Takk til Samfundet, som har blitt mitt nye hjem. Til slutt vil jeg takke Sissel Furuseth, som med beundringsverdig tålmodighet har loset meg i havn.

Stine Mari Male

Trondheim, 28.05.15

Innholdsfortegnelse

1.	Innledning.....	1
1.1	Problemstilling.....	2
2.	Resepsjon	5
2.1	Avisanmeldernes vurderinger: Velskrevet, men lite original.....	5
2.2	Bloggernes vurderinger: Spennende kvinneskikkelser	7
2.3	Refleksjoner	9
3.	Metode og teori.....	11
3.1	Fantasy-litteratur.....	11
3.2	Analysemetode.....	13
3.3	Metoderefleksjon.....	15
4.	Presentasjon av boken	17
5.	Karakterene introduseres (Analysetrinn 1)	21
5.1	Ragna blir henta, Berghitte står igjen	21
5.2	Funksjonsanalyse	24
6.	Dannelsesprosjektet igangsettes (Analysetrinn 2)	27
6.1	Ragnas rollekonflikt.....	27
6.2	Ragna og Utyrme.....	30
6.3	Ragna og Okar	32
6.4	Berghittes følelsesliv.....	33
6.5	Ragna, Berghitte og familereelasjoner.....	35
6.6	Ragna og Berghittes sverdkamp.....	38
6.7	Funksjonsanalyse.....	41
7.	Splittelse og holdningsendringer (Analysetrinn 3)	45
7.1	Berghitte og Tjølv	45
7.2	Berghittes maktsyke	49
7.3	Ragna og Berghittes forhold	52
7.4	Ragna og relasjoner.....	54
7.5	Funksjonsanalyse	56
8.	Diskusjon.....	61
8.1	Hvordan ender karakterene opp med makt	61
8.2	Hvor reell er Berghitte og Ragnas makt	62
8.3	Kvinnesyn og kjønnsroller i maktspeillet	68
9.	Konklusjon.....	71
	Litteraturliste:.....	73

1. Innledning

Fantasy-litteraturen har en sterk og lojal tilhengerskare verden over, og interessen har vokst de siste årene. Bokserier som *A Song of Ice and Fire* av George R.R. Martin har blitt tv-serien *Game of Thrones*, og med det fanget oppmerksomheten til mennesker langt utover bøkens målgruppe. Den fjerde sesongen hadde et snitt på 18,6 millioner seere, og er dermed den mest sette serien til tv-selskapet HBO. *The Lord of The Rings* (1954-55) og *The Hobbit* (1937) av Tolkien holder seg stadig aktuell, og når ut til flere og flere mennesker gjennom filmatiseringene gjort de siste 15 årene. Fantasy-litteraturen er tilpasset vår tids ønske om «de store historiene», som strekker seg over flere verk. Til tross for å være satt i fiktive univers, i andre tidsepoker og med magiske innslag, tar fantasy ofte opp dagsaktuelle tema. Stormaktspolitikk, maktkamp, kjønnsroller, krig, kjærlighet og selvrealisering går igjen i handlingene i bøkene. Dette gjør dem aktuelle for leseren i dagens samfunn, både på et samfunnsmessig og personlig nivå.

Tematikken rundt makt, kjønn og selvrealisering kan knyttes opp til den dagsaktuelle debatten rundt kvinners rolle i samfunnet. I mediene raser likestillingsdebatten, og det avsløres fortsatt store forskjeller mellom kjønnene når det gjelder lønn, respekt, holdninger og forventninger til prestasjon og rolle i samfunnet. Det feministiske tidsskriftet *Fett* lanserte i april 2015 emneknaggen «#jegharopplevd» på Twitter, og i løpet av få dager hadde tusenvis av kvinner fortalt sine hverdagshistorier, hvor de har blitt utsatt for seksuell trakassering og diskriminering. Ofte nevnes arbeidslivet som et sted hvor menn har kommet med nedsettende og seksuelt ladede ytringer mot kvinner. Til tross for at vi lever i et samfunn hvor alle skal ha like muligheter, uavhengig av kjønn, ser det ut til at forestillingen om kvinners evne til å lede og ha makt, fortsatt lider under fordommer fra det som skulle vært en svunnen tid. Om dette ikke gjelder alle kvinner, så er det realiteten for flere, og et problematisk hinder for kvinners ønske om å oppnå noe mer enn en trygg plassering på kjøkkenet i hjemmet.

Denne tematikken gjør seg også gjeldende i litteraturen, spesielt innen en sjanger som fantasy, som folk flest trolig ikke forbinder med et feministisk frigjøringsprosjekt. Jeg ønsker derfor å ta for meg en bok som tar opp nettopp denne problematikken, og se hvordan litteraturen brukes for å belyse temaet.

Boken jeg har valgt å ta for meg er *Song for Eirabu* av Kristine Tofte, som foreligger i to bind, *Song for Eirabu: Slaget på Vigrid* (2009) og *Song for Eirabu: Vargtid* (2012). *Song for Eirabu: Slaget på Vigrid* har 555 sider og 118 kapitler, og er første bok i en serien. Jeg velger å fokusere på det innledende verket, da det er her historiene bygges opp rundt karakterene involvert. Boken gir en god innføring i persongalleriet, og vi lærer å kjenne dem som karakterer. En utvidelse av prosjektet til å omhandle hele seriene ville ført til for mye materiale, og jeg velger derfor å fokusere på karakterene i startfasen av serien.

1.1 Problemstilling

I boken *Song for Eirabu: Slaget på Vigrid* (2009) møter vi sterke kvinneskikkelser, som i et mannsdominert samfunn ender opp med å ha tilsynelatende avgjørende roller i det politiske maktspillet. På mange måter er disse karakterene moderne kvinner, satt inn i en historisk kontekst, som ikke aksepterer den rollen de opprinnelig har, og ønsker å oppnå noe større. Å se om disse kvinnene tilpasser seg eller bryter med ideologiene og normene tillagt deres samfunn, kan relateres til et moderne kvinnelig frigjøringsprosjekt. Jeg vil utforske hvordan de kvinnelige karakterene ender opp med denne makten, og i hvor stor grad den gjør seg gjeldende. Er den bare overflattisk, eller har kvinnene en reell påvirkningskraft. Her vil prosessene individene gjennomgår, og forholdet mellom individet og samfunnet, stå i fokus. Det har ikke blitt gjort noen studier på kvinneskikkelser og deres vei til makt i boken jeg har valgt, og jeg tror det vil være spennende å utforske dette nærmere.

Song for Eirabu: Slaget på Vigrid tar utgangspunkt i an apokalyptisk profeti, om hele verdens undergang. Sentralt i denne profetien står tre søstre, hvorav vi blir kjent med de to eldste, Ragna og Berghitte, i denne boken. Søstrenes skjebner avsløres gradvis, og blir en del av utviklingen de gjennomgår som unge kvinner. Dette er sentralt i handlingen, hvor vi følger deres vei mot det de er ment til å bli. Leseren får ta del i følelseslivet deres, og utfordringene de møter relatert til samfunnet, normer og andre mennesker. Boken er på mange måter en dannelsehistorie, samtidig som den preges av å være samfunnskritisk. Den viser hvordan små forskjeller, ulike utgangspunkt, andre mennesker og tilfeldigheter kan forme et menneske til det det blir. På vei mot realiseringen av profetien, tar vi med andre ord også del i hovedkarakterenes selvrealisering. Bokens hovedprosjekt, som er den apokalyptiske profetien, blir to unge kvinners dannelsehistorie.

I analysen vil jeg benytte meg av nærlesing av karakterene Berghitte og Ragna, for å komme nærmere innpå kjernen i deres utvikling, og deres relasjon til omverdenen. Analysen vil basere seg på Algirdas J. Greimas aktantmodell, Lis Møllers teori om rollefordelinger, samt fantasyforsker Rosemary Jacksons problematisering av «selvet» og «de andre». Innledningsvis har jeg også inkludert en analyse og vurdering av ulike anmeldelser og bloggposter som omhandler *Song for Eirabu*. Dette er det eneste som foreligger av resepsjon av verket så langt, som tar for seg boken og dens innhold. Det har ikke blitt gjort noe forskningsrelatert om *Song for Eirabu* tidligere.

2. Resepsjon

Ved å se på anmeldelsene og omtalene gjort i media og bloggposter, kan man få et inntrykk av hvordan lesere har oppfattet karakterene og historien som blir fortalt i boken. Dette er også det nærmeste vi kommer en slags analyse av boken. Det kan være fruktbart å trekke ut visse perspektiv, og bruke disse i refleksjonen senere i oppgaven.

2.1 Avisanmeldernes vurderinger: Velskrevet, men lite original

Sommeren 2009 skrev flere aviser omtaler av boken *Song for Eirabu: Slaget på Vigrid*. VGs anmelder May Grethe Lerum framhevet i sin anmeldelse, titulert «Storslagen», at boken skilte seg fra tidligere serieprosjekt ved at «handlinga dvelar lengre ved bi-personar og miljøskildringar, og ved vekslinga mellom korte og lengre sekvenser/kapittel. Og ved at den er på nynorsk, sjølv sagt» (Lerum, 2009). Anmelder Rolf Enger i Bergens Tidende mente derimot i sin omtale, «Skjebnevevens søstre», at boken ikke er veldig original, men likevel i øverste sjikt av norsk fantasy. Han antyder også hvilken leserskare boken og de kvinnelige hovedkarakterene vil treffe best: «Slik tryller Kristine Tofte på velprøvd men dyktig vis frem et epos som burde fenge mange, og kanskje spesielt unge leserinner» (Enger, 2009). Også Dagbladets anmelder Cathrine Krøger skrev i «Blotgydjer i krig», at «vi gjenkjenner fantasy-sjangeren i kampen mellom gode og onde krefter som truer hele verdensordenen, en orden som bare kan reddes av den unge heltinnen og hennes sverd», og antydte at historien bygde på kjente virkemidler fra sjangeren (Krøger, 2009). Marie Agdensten i Adresseavisen beskrev boken som handlingsmettet, i omtalen «Lovende debut med kledelig gammel-modig tone». Hun trakk fram «forholdet mellom den enkeltes skjebne og frie vilje» som et sentralt tema (Agdensten, 2009). *Song for Eirabu* fikk lovord og ble anbefalt av kritikere, men flere vegret seg for å gi terningkast av beste sort. Cathrine Krøger mente at boken ikke var for amatører, og pekte på at det var «en uhorvelig mengde navn her. På mennesker og umennesker, folkeslag og land» (Krøger, 2009). Også Rolf Enger trakk fram bokens omfang: «Av og til er fortellingen noe overlesset, både av handlingstråder og karakterer» (Enger, 2009). Det underliggende problemet var hvordan dette påvirket bokens leservennlighet, da navnene var ren fiksjon og ukjent for leserne. Krøger trakk også fram språket som en hindring for forståelse. Med gamle vendinger og uttrykk fra norrøn mytologi mente hun det hadde vært på plass med en ordbok (Krøger 2009). Enger var inne på noe av det samme, da han mener det ble for mye bakgrunnsmateriale flettet inn i handlingen. Han etterlyste en egen bok for dette, lik Tolkiens *Silmarillion* (Enger, 2009). Lerum på sin side

mente språket var «både enkelt og grenselaust», men at det likevel bar preg av å være ustøtt. Hun mener romanen «startar litt tregt og i ørska, men både handling og språk tek seg kraftig opp ettersom forfattar (og lesar) blir varmare i trøya» (Lerum, 2009).

Flere av anmelderne kommenterer også verkets dype forankring i norrøn mytologi, både på en negativ og positiv måte. Anmelderne gav uttrykk for at dette ikke var noe nytt sjangermessig, og at det allerede var utprøvd i stort omfang. Enger mente at boken «er med sitt norrønmytologiske fundament ikke veldig original, men den er for en stor del både velskrevet og leseverdig», og han følte at den til tider var som å lese en historisk roman (Enger, 2009). Lerum sammenligner Toftes univers som en blanding av *Ringenes Herre* og *Håvamål*, men påpeker det lite originale ved dette: «berre på norsk er det selt millionar av seriebøker om heltinner i viking/pre-vikingtid» (Lerum, 2009).

Cathrine Krøger beskrev boken som en klassisk fantasy-historie om det gode mot det onde (Krøger, 2009). Rolf Enger mente derimot at personene ikke er enten-eller, «men lyse og mørke krefter bor og kjemper i hver enkelt», og trakk inn George R. R. Martins *A Game of Thrones* som en parallell (Enger, 2009). Adresseavisens anmelder Maren Agdensten trakk fram Toftes fortellerstil som en forsterker for karakterenes utvikling. Hun pekte på innlevelsen leseren får gjennom skildringene av hovedkarakteren Ragna, og hennes søken etter en egen stemme og plass i tilværelsen. Hun beskrev også de hyppige perspektivskiftene, som satt fokus på kontrastene mellom karakterene. I motsetning til Krøger mente hun at boken «dreier seg om forholdet mellom den enkeltes skjebne og frie vilje» (Agdensten, 2009), ikke kampen mellom det gode og onde.

Det er flere synspunkter fra anmeldelsene som kan tas med i analysen. Blant annet Engers tanker om at karakterene er mer komplekse enn bare gode og onde, samt referansen til *A Game of Thrones*. Krøger på sin side har tolket boken annerledes, som kampen mellom det gode og onde, og viser dermed at det finnes variasjoner i hvordan anmelderne har oppfattet historien. At flere av dem ser på dette som en historie om skjebne og fri vilje, og at det er karakterenes vei til å finne seg selv, underbygger teorien om at dette er like mye en dannelseshistorie som en apokalyptisk profeti.

2.2 Bloggernes vurderinger: Spennende kvinneskikkelser

Kristine Tofte drev aktivt med blogging under navnet «Avil» samtidig som hun skrev *Song for Eirabu*. Her beskrev hun framgangen i skrivingen og utfordringene hun møtte, samt la ut tekstutdrag. Bokens framdrift ble ivrig fulgt av andre bloggere, og da boken kom, resulterte dette i en rekke omtaler fra bokbloggere over hele landet. Tiden Norske Forlag brukte noen av disse omtalene i sin promotering av boken på nettbutikken, og jeg har valgt å se nærmere på tre av dem. Alle blogginnleggene bærer preg av å være nettopp blogg, og framtrer dermed som mer personlige enn avisannonserne. Skribentens personlighet er mer tilstedeværende i teksten, og formatet kan da anses som mer uformelt. Teksten kan være mer basert på følelser og tidligere personlige erfaringer enn det en avisannonser er. Skribentene er likevel kunnskapsrike, men det er uvisst hvor mye kunnskap de har om fantasysjangeren. Det virker som at noen av dem har kjennskap til Tofte via bloggverdenen, samt i det virkelige liv, noe som gjør at man må være litt kildekritisk i vurderingen av tekstene deres.

Ida Jackson, også kjent som «Virrvarr», er en av landets mest kjente bloggere, og er selv forfatter. I 2009 leste hun boken til Tofte, og skrev et innlegg 9. juni om boken titulert «Jeg har lest *Song for Eirabu*». Jackson forteller at hun kjenner forfatteren, og har fulgt hennes prosess nøye: «Jeg har hørt Avil lese opp fra boken flere ganger før jeg leste den selv. Jeg har lest utdrag på bloggen hennes, jeg har fått prøvesmake teksten før jeg fikk lese hele boken.» (Jackson, 2009). Hun er også personlig i omtalen av boken, og forteller at hun har «lest den sammenhengende i halvannet døgn» (Jackson, 2009). Hun forteller hvordan hun ble revet med i historien, og ikke greide å legge den fra seg. Som anmelderne fra papiravisen trekker hun fram hvor god nynorsken til Tofte er, samt handlingen og karakterene:

Det som driver boken fremover er ikke de spennende hendelsene, men relasjonene mellom personene. Hovedpersoner som biroller er fullverdige deltagere i historien, mangfoldige personligheter med redslar, håp, drømmer og kvaliteter.

(Jackson, 2009)

Videre skriver hun at fortellervinklingen gjør sitt for at vi blir kjent med de mange figurene gjennom de andre karakterene. Perspektivskiftenes effekt ble også trukket fram i Agdenstens anmeldelse for Adresseavisen. Også Jackson sår tvil om dette egentlig handler om kampen

mellom det onde og det gode, og trekker fram «Kampen mellom forutsetninger og fri vilje» som et mer nærliggende tema (Jackson, 2009).

Sosiologen Cathrine Eide Westby driver bloggen «SerendipityCat», og ble også trukket fram av Tidens Norske Forlag. Som Jackson skrev hun om *Song for Eirabu* i 2009, da boken hadde gjort sin debut på markedet. Innlegget «Jeg har lest... «Song for Eirabu» (Kristine Tofte)», kom 27. mai, og også dette innlegget har et personlig preg, slik som Jacksons innlegg. Hun trekker også inn språk som en stemningsskaper, da «det er noe ærbødig og høvisk over det hele» (Westby, 2009). Hun mener som flere av avis anmelderne at det til tider kan bli i det meste laget med så mange navn og steder. Westby trekker også fram de mektige og tydelige kvinneskikkelsene som et sterkt kort i boken:

Om mennene sitter benket rundt langbordet og skal bestemme om de skal gå i strid eller ikke er det likevel de sterke kvinnene i bakgrunnen de spør til råds, og det er kvinnene som først og fremst har evner til å se lenger enn det jordiske.

(Westby, 2009)

At flere legger merke til dette aspektet ved boken, kan være interessant å ta med seg videre i oppgaven. Det viser at til tross for at de er kvinner, har hovedkarakterene muligheten til å oppnå status og makt i samfunnet de lever i.

Oda Bahr er kunstanmelder i Dagsavisen, filmjournalist og kritiker i Rushprint og kunst- og bokenmelder i Numer, og skriver under bloggnavnet «Bahrfot». Bahr skrev et innlegg 22. juni kalt «Song for Eirabu (Kristine Tofte)», hvor hun trekker fram skjebne og profetier som sentrale igangsettere. Hun trekker som de andre bloggerne fram spørsmålet rundt egen vilje og andres planer for hovedpersonene. Bahr beskriver *Song for Eirabu* som en «fiksjonshistorisk totalroman, hvor mange små skjebner veves sammen» (Bahr, 2009). Innvendingen hennes mot boken er at mye fokus ligger på ideologi og makroblikk, og at dette kan gjøre boken innfløkt. Hun stiller seg kritisk til Dagbladets anmelder Krøger, og hennes tolkning av boken som en kamp mellom det gode og det onde, og sier direkte at dette er feil tolking. Som Westby trekker hun fram de kvinnelige hovedpersonene som en viktig del av boken:

Jeg hadde ikke trodd det skulle bety så mye at hovedpersonene er kvinnelige, men det gjør faktisk lesinga mer fristende. Vanligvis er jeg ikke så glad i polariserte verdener hvor kjønne har ulike roller og kvinnene er forvaltere av en slags mystisk kunnskap, men her forstyrrer det ikke så mye, siden karakterene er så motsetningsfylte.

(Bahr, 2009)

Når det kommer til det språklige, er hun enig med Krøger, da hun savner en ordliste for de norrøne ordene.

2.3 Refleksjoner

I anmeldelsene er det perspektiv og tolkninger som kan være interessante å ta med videre i denne oppgaven. Det første er kommentarene om omfanget av verket, med det store persongalleriet og miljøskildringene. Dette er noe flere av avisanmelderne trekker fram, samt noen av bloggerne. Bahr beskriver boken som en «fiksjonshistorisk totalroman, hvor mange små skjebner veves sammen» (Bahr, 2009). Det kan være nyttig å diskutere hvordan disse bi-personene påvirker synet vårt på hovedkarakterene. At det brukes mye tid på bi-personer og miljøskildringer kan være med på å fremme eller underbygge hovedpersonenes rolle i handlingen. Jackson mener blant annet at det er relasjonene mellom personene som driver handlingen, og at birollene er viktige. Effekten av omgivelsene og de rundt dem kan være det som former dem. Det store omfanget av boken kan dermed være en nødvendighet for å få bedre innsikt i karakterene Ragna og Berghitte.

Et annet interessant perspektiv fra anmeldelsene er motsetningen som finnes i Krøger og Engers vurderinger av handlingen. Krøger mener at dette er en klassisk kamp mellom det gode og det onde, mens Enger sier karakterene er mer nyanserte. Bloggeren Bahr sier rett ut at Krøger tar feil i sin anmeldelse av boken. Hvor nyanserte karakterene er kan være nyttig å ha med i senere analyse. Agdensten trekker fram perspektivskiftene som et virkemiddel til å fremme karakterenes kontraster, og Jackson mener at fortellervinklingen gir oss et nyansert syn på karakterene. Det kan være et godt utgangspunkt for å få bedre innsikt i karakterdybden, og hvordan andre mennesker og omgivelsene former dem. Begge peker også på tematikken rundt den enkeltes skjebne og den frie viljen, som er et spennende poeng å ta med videre. Bahr mener også at skjebnen og profetien står sentralt som igangsettere for historien. Hvorvidt hovedpersonene er et resultat av omgivelsene, eller handler fritt, har mye å si for hvordan deres personlige utvikling utarter seg. Er skjebnen allerede forutsatt og gitt, eller er det andre mennesker som styrer hovedkarakterene skjebne? Er de resultat av arv og miljø, eller kan det sammenlignes med en frihetsberøvelse?

3. Metode og teori

I dette kapitlet vil jeg kort gjøre rede for fantasy-sjangerens opphav og historie, og nevne analysemetoder som har vært brukt mye i tolkning og lesning av fantasy-tekster. Deretter vil jeg greie ut om hvilke metoder jeg selv har valgt og bruke, for så å reflektere over dem.

3.1 Fantasy-litteratur

Edward James og Farah Mendlesohn begynner boken *The Cambridge Companion to Fantasy Literature* (2012) med å fastslå at fantasy-litteratur er vanskelig å klassifisere. Det finnes ikke engang en konsensus om en kanon, eller om det er en sjanger. En av de få tingene de største forskerne innenfor feltet enes om, er at fantasy-litteratur handler om «the construction of the impossible» (James og Mendlesohn, 2012:1). Felles for de forskjellige undersjangrene er innslagene av magi og det overnaturlige. Moderne fantasy-litteratur som sjanger kan spores tilbake til tre litterære tradisjoner innen romantikken: «the imaginary ‘private histories’» definert som den tidlige romanen, gotiske romaner og en fornyet interesse for folkediktning og eventyr. Romantikken inntog på 1800-tallet førte med seg en fascinasjon for denne typen litteratur, og inspirerte forfattere til å utforske og bruke materialet selv (James og Mendlesohn, 2012:12). Spesielt den tyske romantikken omfavnet det fantastiske, og forfatteren George MacDonald skrev *Phantastes* (1858) og *Lilith* (1895), som hos noen anses som de to første moderne fantasyromanene. Med *Phantastes* åpnet han opp for en nyere form for narrasjon i fantasy, som senere inspirerte C. S. Lewis storverk *The Lion, the Witch and the Wardrobe* (James og Mendlesohn, 2012:14-15). Selv om fantasy hadde eksistert i århundrer, var det først nå det begynte å bli anerkjent som en egen sjanger.

Det var ikke før på midten av 1900-tallet at fantasyens storhetstid begynte. Edward James mener moderne fantasy fikk sitt gjennombrudd med J. R. R. Tolkiens storverk *The Lord of the Rings* (1954-55). Sammen med C. S. Lewis, forfatter av *Narnia*-bøkene (1950-56) formet han sjangeren til å bli noe helt nytt. Begge forfatterne var sterkt inspirert av MacDonalds bøker, i tillegg til middelalderkultur, middelalders språk og norrøn mytologi (James og Mendlesohn, 2012:67). Med *The Lord of the Rings* normaliserte Tolkien ideen om en annen verden ulik vår egen. Forfattere trengte ikke lenger forklare verdenen historienes deres var lagt til, eller knytte den opp til vår egen (James og Mendlesohn, 2012:65). Ved å skape et helt univers, med historie,

kulturell dybde og egne språk, skapte han også en verden mennesker kunne tro på. Tolkien mente det var fire essensielle elementer ved en fantasyhistorie: «Fantasy, Recovery, Escape and Consolation» (James og Mendlesohn, 2012:66). *Fantasy* som en høyere form for kunst, som omhandler skapelsen av noe som ikke finnes i vår verden, men er tilsynelatende virkelig. I ordet *Recovery*, legger han til grunn at vi skal kunne se vår verden med et klarere blikk, og gjennom *Escape* muligheten til å rømme fra den onde og stygge verden rundt oss. *Consolation* baserer han på gleden ved en lykkelig slutt (James og Mendlesohn, 2012:66). Med den enorme populariteten Tolkien og Lewis oppnådde vokste også moderne fantasy seg større, og flere forfattere ville følge deres suksessoppskrift. Til tross for populariteten bar sjangeren fortsatt preg av å være en sjanger ment for barn. Selv om mange voksne omfavnet bøkene til Tolkien, ble de klassifisert som barnebøker.

I den teoretiske debatten foreslår Farah Mendlesohn i *Rhetorics of Fantasy* (2008) at det finnes fire forskjellige typer fantasy. Disse baserer seg på hvordan det fantastiske inntreer i teksten, og hvordan det retoriske inntreer for å konstruere verden handlingen er satt til. De fire kategoriene kaller hun «the portal-quest, the immersive, the intrusion and the liminal» (James og Mendlesohn, 2012:2). I *portal-quest*-fantasy kommer protagonisten inn i en ny verden, i *the immersive* er protagonisten en del av den fantastiske verdenen, i *the intrusion* bryter det fantastiske seg inn i den vanlige verdenen, mens i *the liminal* kan magi forekomme eller ikke forekomme. *Song for Eirabu: Slaget på Vigrid* (2009) vil i denne typologien bli en kombinasjon av *immersive* og *intrusion*. Ragna og Berghitte lever i en magisk verden, men har lite kunnskap om denne magien før skjebnehistorien deres settes i gang. Det er først når det magiske aspektet innvaderer livene deres, at de også tar del i det og får kunnskap om det. Det holdes i stor grad skjult for dem, inntil de selv skal bli en del av det.

Noen av de vanligste måtene å akademisk analysere fantasy er strukturalistisk, psykoanalytisk og politisk. Strukturalismens litteraturanalyse er sterkt knyttet til eventyr og myter, og innenfor tradisjonen finner vi forskere som Ferdinand de Saussure, Vladimir Propp og Algirdas Julien Greimas (James og Mendlesohn, 2012:83). Med fokus på karakterenes handlinger, ønsket de å se hvordan karakterene ledet historien framover. Propp oppdaget at nesten alle eventyr har en lik oppbygning, og Greimas videreutviklet teorien. De tidligste strukturalistene ønsket å oppdage universelle og uforanderlige prinsipp av all menneskelig aktivitet og uttrykk med sin metode (James og Mendlesohn, 2012:88). I en eller annen form har strukturalistiske perspektiv blitt inkludert i de fleste teoretiske verk som omhandler fantasy, og står sterkt innen analyse av sjangeren (James og Mendlesohn, 2012:89). I psykoanalysen er blant annet Rosemary Jackson

en framtreddende forsker, inspirert av Sigmund Freud og Jacques Lacan (James og Mendlesohn, 2012:91). Hun anser fantasy som «a literature of desire, which seeks that which is experienced as absence or loss» (James og Mendlesohn, 2012:91). Også innen politisk lesning gjør Jackson seg gjeldende. Hun kobler fantasy-litteratur sammen med motstand mot den dominerende sosiale ordenen, og at litteraturen skal kompensere for de tap og savn det eventuelt skal medføre (James og Mendlesohn, 2012:103). Blant annet på 1970-tallet ble det publisert fantasy-bøker skrevet av kvinnelige forfattere, som formidlet feministiske ideer og utopiske feministiske muligheter (James og Mendlesohn, 2012:75).

3.2 Analysemetode

Oppgaven vil ta for seg to sentrale kvinnelige karakterer fra *Song for Eirabu: Slaget på Vigrid* (2009). Dette er fordi det ville bli for omfattende å gå dypt inn i hele rollegalleriet. Jeg vil plukke ut sentrale kapitler og avsnitt som omhandler disse karakterene og nærlese dem, for deretter å belyse deres rolle i handlingens forløp. Det vil bli vanskelig å unngå beskrivelser og analyser av andre karakterer, men disse vil bli gitt bare det nødvendigste av plass. Etter en dypere gjennomgang av karakterene vil jeg drøfte funnene i analysen, og se hvordan samfunnet og kjønnsrollene i boken gjør seg gjeldende i karakterenes frigjøringsprosjekt.

Plott og person henger nøye sammen i en fortelling. Hjorthol skriver i *Populærlitteratur* (1995) om ulike måter å analysere karakterene på. I semiologien står funksjonen til karakterene i sentrum for analysen, og fokuset ligger på karakterene som handlingsbærende element i historien. I den mimetiske lesningen ser man på karakterene og hvem de er som personer. At karakterene har dybde er viktig for at leseren skal kjenne seg igjen, og at karakterene skal være troverdige (54-55). I avhandlingen min vil jeg forsøke meg på en blanding av disse to analysemetodene, da jeg ser fordeler ved begge.

Greimas mente at det ikke betydde så mye om en gitt karakter innehadde egenskaper som fikk leseren til å relatere til dem. Han fokuserte på hvordan karakterene fikk historien til å gå framover. Han utviklet aktantmodellen, hvor han plasserte seks aktanter i motsetning til hverandre på tre akser. Den vertikale aksene er en prosjektakse (subjekt – objekt), og de to horisontale aksene er en konfliktakse (hjelper – subjekt – motstander) og en kommunikasjonsakse (avsender – objekt – mottaker).



Prosjektaksen er det som representerer hva det handlende *subjektet* ønsker å nå, for eksempel et *mål* eller et *verdiobjekt*. Et viktig spørsmål i analysen blir hvem som har *subjektfunksjonen*, og hvem eller hva som har *objektfunksjonen*. Konfliktaksen viser til hva som hindrer helten å nå sitt begjær eller prosjekt. Greimas skiller mellom *aktant* og *aktør*, hvor sistnevnte hører til på personplanet. *Aktanten* er på et semantik-logisk plan, hvor ulike roller (*aktanter*) inngår i et spill mot hverandre. De er bærere av verdier i kraft av funksjonene de har, og en *aktør* kan inneha flere *aktantfunksjoner* (Hjorthol 55-56).

Lis Møller foreslår i *Litteratur: Introduktion til teori og analyse* (2013) å betrakte litterære karakterer som innehavende av tre forskjellige roller. Disse er *mimetisk*, *tematisk* eller *funksjonell* (47). *Mimetisk* er det aspektet vi forholder oss til som lesere, når vi tillegger en karakter egenskaper og motivasjoner for å forstå og begrunne dens handling. Her tar vi stilling til om karakteren er troverdig. Dette aspektet kan variere, og her kommer også skillet mellom *runde* og *flate* karakterer, hvor *runde* har mulighet for utvikling gjennom den fortalte historien (47-48). *Tematiske* karakterer er karakterer som representerer en spesiell dyd eller streben etter noe i sin personlighet. Det siste er at karakterer er *funksjonelle* og fungerer som *agenter*, og driver handlingen framover eller utgjør en vinkling. Noen karakterer er nesten bare *funksjonelle*, og fungerer som bipersoner.

Ved å benytte meg av Greimas aktantmodell håper jeg å få et klarere innblikk i hvilke funksjoner de ulike karakterene i *Song for Eirabu: Slaget på Vigrid* har, og i hvilken relasjon de har til hverandre. Denne modellen er likevel neppe tilstrekkelig, da jeg tror karakterene kan inneha flere roller. Derfor ønsker jeg å bygge ut analysen med Lis Møllers teori om de ulike rollene karakterene kan inneha. Det kan gi en dypere forståelse for hvorfor de handler som de gjør, og hva de ønsker å oppnå med det.

Møllers teori kan være et nyttig perspektiv å ta med i karakteranalysen av Ragna og Berghitte, samt deres forhold til andre karakterer. Noen av bi-karakterene kan inneha flere av rollene som Møller nevner, og drive historien fram på ulike måter. For eksempel kan en bi-karakter framstå

som kun *funksjonell*, men også inneha det *mimetiske* perspektivet, samt være *tematisk*. Spesielt interessant er det med tanke på hvorvidt det er Ragna eller Berghitte som driver sin egen skjebne framover, eller om det er karakterene rundt dem som driver dem.

I karakteranalysen har jeg valgt å se på tre forskjellige perioder i historien. Jeg vil først se på perioden før Ragna og Berghitte blir igjen på Saksetunet, perioden da Ragna begynner å bli kjent med sin nye tilværelse og Berghitte får vite sin skjebne, og perioden rett før slaget på Vigrid. Ved endringer vil dette kunne vise den eventuelle utviklingen karakterene har hatt, og om deres rolle endrer seg i historieforløpet. Dersom aktantmodellen skal brukes på verket i sin helhet, tror jeg mye av utviklingen til karakterene vil gå tapt i analysen. Ved en tredeling etter sentrale hendelser i historieforløpet, vil modellen gi mer rom for å se utviklingen de har gjennomgått.

Rosemary Jackson skriver i *Fantasy – The Literature of Subversion* (1995) om problematikken rundt «selvet» og «de andre». Fantasy har alltid gitt et hint om grensene til en kultur, hvor kulturen er relatert til selvets virkelighet. Hun viser til Frederic Jameson, som mente at identifikasjon og utpeking av «de andre» er indeksen for et samfunns religiøse og politiske tro. Hva som er ondt er relativt, og skifter med kulturen (52). Tanken om det onde og «de andre» kan være et viktig aspekt i nærlesningen av karakterene og deres virkelighet. Ved å se på hvem karakterene anser som «de andre» og tiltakene de gjør mot disse, kan det bli lettere å komme i dybden på de kvinnelige karakterenes vei til og ønske om makt.

3.3 Metoderefleksjon

Gjennom tredelingen av analysen blir det lettere å se endringene karakterene gjennomgår i historieforløpet, men det kan også føre til problematikk rundt helheten. Dersom det blir for mye fokus på de enkelte fasene, kan man gå glipp av sammenhengene mellom dem, og overse relasjoner eller episoder som får innvirkning på karakterene sett i et helhetlig perspektiv. Det er også en viss risiko for å at tredelingen fører til en for nærgående analyse, og dermed tar opp mye plass. En annen risiko ved en for nærgående analyse, er at bikarakterer får for mye fokus, og dermed ta bort oppmerksomheten fra hovedkarakterene.

Ved bruk av aktantmodellen kan det bli vanskelig å utpeke klare funksjoner for karakterene, da flere karakterer kan overlappes og inneha flere funksjoner samtidig. Disse funksjonene kan også endres i løpet av handlingen, og inneha forskjellige funksjoner i tredelingen. Det kan derfor bli

vanskelig å konkludere med en aktantmodell som tar for seg boken som helhet. Møllers rolleinndeling kan fort føre til overanalyse av det psykologiske perspektivet, hvor man tillegger karakterene for mange egenskaper eller motivasjoner. Det kan også bli vanskelig å definere karakterenes tematiske perspektiv ettersom dette kan endre seg i handlingens forløp, slik som tilfellet er med Greimas aktanmodell og funksjonsendringer. Det kan også tillegges karakterer for mye funksjonell verdi, eller man kan overse en karakter som spiller en viktig funksjon.

Det er alltid risiko ved en nærlesning, da den i stor grad baserer seg på leserens egne observasjoner og refleksjoner. Både Greimas og Møllers teorier innehar denne svakheten, og kan rammes av svakhetene ved tredelingen av analysen. Rosemary Jacksons teori om «*oss*» og «*de andre*» kan også utsettes for overanalyse, men er lettere å stadfeste da denne typen motsetninger ofte er tydelige i en handling.

4. Presentasjon av boken

Handlingen i *Song for Eirabu* er lagt til et fiktivt univers, som tar utgangspunkt i vikingtiden og norrøn mytologi. Området heter Eirabu, og på kartet ser ikke universet spesielt stort ut, men geografien er veldig varierende. Eirabu består av flere land og øyer som grenser til hverandre. Handlingen utspiller seg i stor grad i riket Blåinn, som ligger i nord, Syrren, som ligger helt sør, og øya Mode, som ligger i omtrent i midten. Blåinn ser ut til å ha en lignende geografi som Norge, med fjorder, fjell og skog. Øya Mode har mye skog, og folk der lever av skogdrift, og består av høye åser og fjell. Syrren i sør har middelhavsklima, med fjell og åser. Folkene som bor på de ulike stedene, har forskjellige trekk utseendemessig. Blåinnfolket framstilles som større og røffe mennesker, mens folket fra Syrren beskrives som et hvithåret folk, erfarne i krig og mer elegante. Boken kan tolkes som et bilde på Europa, ved at det har lignende oppbygging geologisk, og klimaet endrer seg deretter.

Kapitlene introduserer oss for et stort og komplisert persongalleri, hvor ulike historier flettes sammen. Forfatteren varierer synsvinkelen, som innebærer at handlingen i kapitlene omhandler ulike karakterer, og er plassert på ulike steder i det fiktive universet. Historiene vi følger i boken er fra hovedkarakterene Ragna og Berghitte, tronarvingen av Syrren og søsteren hans, samt en gutt ved navn Aun på øya Mode. Vi får også introdusert guder og halvguder, og deres historier.

Perspektivskiftene gir oss en bedre innsikt og et mer variert syn på karakterene. Dette kommer best fram hos Ragna og Berghitte, hvor kontrastene mellom dem forsterkes. Ved at de settes opp mot hverandre i kapitlene, ser vi tydeligere forskjellene i deres personligheter. Vi får også en dypere innsikt i hvordan krigssituasjonen i boken oppleves av de forskjellige partene. Kapitlene som omhandler tronarvingen fra Syrren, satt opp mot kapitlene om Ragna, viser to forskjellige versjoner og sider av konflikten.

Handlingen gir inntrykk av å foregå i kronologisk rekkefølge, men det er vanskelig å definere når kapitlene skifter mellom ulike karakterer og historier. Dette er fordi det sjeldent nevnes nøyaktig tidspunkt for handlingen. Det er vanskelig å vite hvorvidt noe skjer forut eller etter foregående kapittel, da handlingen befinner seg hos en annen karakter og på et annet sted. Handlingen spiller også på at historien er satt langt bak i tid med begrensede kommunikasjonsmidler, og karakterene får derfor sent informasjon om hva som skjer de ulike stedene. Et av de tydeligste endringene i bokens tidsløp er prologen i begynnelsen av boken, og

et par heterodiegetiske analepser, hvor vi får vite mer om forhistoriene til hovedkarakterene Ragna og Berghitte.

Historien fortelles gjennom en allvitende fortellerstemme. Den følger perspektivskiftene, og forflytter seg med karakterene i det fiktive universet, med full innsikt i karakterenes tanker, følelser og kroppslige drifter. Denne nullfokaliseringen kombineres med at fortellerstemmen i stor grad gjengir karakterenes tanker, følelser, kroppslige reaksjoner og språk slik de selv ville formidlet det. Dette ses best gjennom små endringer i språket når en spesifikk karakter er i fokus. Dette kommer blant annet fram i Berghitte og Ragnas forståelse av hvordan de er oppdratt, og hvorfor de oppfører seg som de gjør blant de voksne. De har alltid holdt seg i bakgrunnen, og vært stille og tause. Ragna ser på det som en fordel, mens Berghitte tolker det som om søsteren har kneblet henne:

Ragna hadde alltid vore så opptatt av at dei ikkje skulle vere til bry der. Berghitte var berre eit lite år yngre enn ho, men dette året syntes somme tider å vekse seg stort for Ragna. Ho hysja og kviskra at Berghitte skulle halde seg i ro, og om Berghitte forsynte seg med lefse når ingen andre såg, blei Ragna svart i blikket og rista på hovudet.»

(Tofte, 2009:37)

For Ragna er situasjonen en annen. Hun har sett på det å være stille og i bakgrunnen som en kilde til informasjon, og at dette ikke er noe hun har oppfordret til selv, men har lært av de voksne. Ved å si at «året syntes somme tider å vekse seg stort for Ragna», ser vi tydelig at dette er noe Berghitte ikke har forstått. Hun har opplevd det som en måte Ragna har hevet seg over henne på, og kan tolkes som at Berghitte mener Ragna har påtatt seg en urettmessig lederrolle mellom dem. Ragna har en annen versjon av samme livssituasjon.

Dei hadde lært å teie, ho og søstera. Ikkje snakke, ikkje spørje, ikkje vere til bry. Helst smaug dei seg usedde kring dei vaksne og lytta. Det var så mykje halvkvæda og kviskra og mumla som dei fekk høyre om dei ikkje var synlege.

(Tofte, 2009:26)

Slik viser fortelleren hvordan karakterene tolker samme situasjon ulikt. Fortellerstemmen ytrer en mer amper og aggressiv versjon fra Berghittes perspektiv, mens Ragna opplevelse har en helt annen ordlyd. For henne har dette vært slik de skulle oppføre seg, pålagt av andre, og ikke henne. Hun trekker også fram det positive ved det, som er at de kan få med seg hva som skjer. Dette har ikke Berghitte sett. Hun lagt skylden på Ragna, og at det er hennes væremåte har kneblet dem og satt dem til side sosialt. For Ragna er dette noe de har lært av de voksne, men

det har ikke Berghitte. Ragna har på en måte overført sin lærdom ubevisst til søsteren, noe Berghitte ikke setter like stor pris på, eller skjønner verdien av.

5. Karakterene introduseres (Analysetrinn 1)

Første del av analysen legger grunnlaget for hvordan vi vil oppfatte og oppleve karakterene. Mye av handlingen baserer seg på introduksjon, og setter søstrene opp mot hverandre for å skape konflikt og motsetninger. Ragna får begynne på sin målsetning i livet, mens Berghitte fortsatt må vente på at hennes tid skal komme. Dette skaper allerede på et tidlig plan et anstrengt forhold mellom søstrene, og vi opplever hvordan deres personlige utvikling drar i forskjellige retninger.

5.1 Ragna blir henta, Berghitte står igjen

Ragna er den første karakteren vi møter i *Song for Eirabu: Slaget på Vigrid*. Kapitlet «Ragna blir henta», legger mye av grunnlaget for både henne og søsteren som karakterer, og er skrevet fra Ragnas synsvinkel. Ved hjelp av små grep lærer vi henne å kjenne av utseende og lynne, og vi merker forskjellene på henne og søsteren Berghitte. I første del av kapitlet beskrives Ragna, og sammenlignes med kongen, som har hentet henne fra Fagerheimen.

Brunt hår flagra laust nedetter ryggen hennar. Ansiktet var glatt og ungt, med høg panne over smale bryn og klare, grønne auge. Ho kneip den vesle munnen saman iblant, og då kvitna haka og nasevengene mellom raude kinn. Jentungen sat på ein ung og velstelt hingst som bar enkelt, men kostbart seletøy. Både hesten og sverdet ho bar i beltet, ville passa betre til ein høvding eller ein konge. Ansiktet hennar fortalte ingenting, kroppen var tynn og sterk. Dei hadde ridd langs stiar som snodde seg gjennom tett skog, og jentungen reid like ledig og elegant som mannen framfor henne.

(Tofte, 2009:21)

Ragna kan leses som en alvorlig og årvåken jente, en som er vant med våpen og hest, men samtidig har en slags villhet i seg. Håret som flagrer løst i vinden, står i kontrast til det kontrollerte uttrykket og den sammenknepne munnen. Hesten, seletøyet og sverdet gir en pekepinn på at hun er viktigere enn hun ser ut som.

Videre får vi også mer informasjon om Ragna. Kapitlet går tilbake i tid, til morgenen samme dag hun blir hentet av kongen. Fortellerstemmen starter med å si at «Morgonen hadde vore som alle andre morgonar i Saksetunet.» (Tofte, 2009:22). Fuglene kvitrer, og «Songen deira vekte Ragna og lokka med morgon.» (Tofte 2009:22). Hun er oppe først, mens søsteren Berghitte drar teppet over hodet og vil sove videre. Ragna tenner i åra, åpner ljoren og setter på vann. Hun går ut til dyrene og nyter stillheten om morgenen, kjenner på at hun har en knute i

mellomgulvet, og føler på seg at noe skal skje. Hun presenteres som et morgenmenneske, og fortellerstemmen bruker tid på å beskrive hva Ragna ser, og liker, i tunet. Allerede her kan leseren oppleve kontrasten mellom søstrene. Når Ragna går inn i huset igjen, forsøker hun å vekke søsteren:

Ho rørte forsiktig ved søstera sitt mjuke, tjukke hår, lysare enn hennar eige. Søstera løfta hovudet og strauk utålmodig bort flokete hår frå panna. Auga opna seg, smale og sinte, og Ragna tenkte at ho aldri hadde sett noko vakrare enn si eiga søster.

(Tofte, 2009:24)

Dette er leserens første klare møte med Berghitte som person, beskrevet gjennom søsterens øyne. I motsetning til Ragna er hun morgentrøtt, og det stadfester en forskjell i personlighetene deres umiddelbart. Det å være morgentrøtt kan assosieres med en litt mer negativ holdning til å jobbe og være aktiv, enn det å ikke være morgentrøtt gjør. Mens det å stå opp tidlig på morgenen kan assosieres med det å være aktiv og klar for nye utfordringer, kan det å skulle sove lenge og ikke ønske å stå opp assosieres med latskap. Til tross for at hun er sint og vanskelig, viser Ragna at hun er glad i henne og bryr seg om henne. Ragna synes søsteren er vakker, selv om hun er sint. Når Kong Brage kommer til gården kommer Berghitte luntende etter, langsomt og «tilsynelatande likesæl» (Tofte, 2009:24).

Det kommer fram at søstrene alltid har visst at de skal bli tatt fra moren Kjellaug og faren Sakse. Videre følger det at Ragna og søsteren har lekt at de blir hentet, og har ulike ideer om hvem som skal hente dem. Uvissheten har ført til at de har laget sine egne fantasier om framtiden. Ragna har alltid foretrukket den enslige rytteren, og hun skulle bli hentet alene, mens Berghitte alltid har fortrukket at det kommer flere.

Berghitte ville hentast av flest mogleg. Utanfor Saksetunet låg ei mosegrodd steinur, og kvar einaste stein var staskledde menn i grønt, mens ein staseleg kong Ragna lokka Berghitte med rikdom og audmjuke tenarar. Kong Ragna bad på sine kne. Berre den uendeleg fagre Berghitte ville komme og styre landet for han!

(Tofte, 2009:23)

Berghitte ser ut til å ha langt høyere ambisjoner enn Ragna. Hun drømmer større, og er mer opptatt av status og makt, mens Ragna drømmer om «Ein ryttar med sverd og alvor som henta henne, og berre henne.» (Tofte, 2009:23).

Når dagen endelig kommer for Ragna er det Kong Brage av Blåinn som henter henne. Hun skal bli blotgydje, en offerprestinne. Hun skal gå i lære på kongsgården hos Okar, og lære å ofre og

snakke med gudene. Hun skal blidgjøre gudene, og be om tjenester for menneskefolkene. Det innebærer alt fra gode avlinger, til milde vintre og hell i krigføring. Ragna føler hun endelig kan tre ut fra skyggene de to søstrene har levd i.

Dei hadde lært å teie, ho og søstera. Ikkje snakke, ikkje spørje, ikkje vere til bry. Helst smaug dei seg usedde kring dei vaksne og lytta. Det var så mykje halvkvæda og kviskra og mumla som dei fekk høyre om dei ikkje var synlege. Men denne dagen sto dei her ute, fullt synleg for Brage og foreldra sine. Ragna retta ryggen. Om ingen andre ville svare, fekk ho svare for seg sjølv. Ho greip handa til Berghitte og gav henne eit kort knip, og kjente seg sterk og ured.

(Tofte, 2009:26)

Ragna vil omfavne skjebnen sin, og tre ut fra det anonyme livet hun har levd i Saksetunet. Hun forlater søsteren, vet at Berghitte kommer til å vokse seg stoltere uten henne.

Kapittel to, «Berghitte stå igjen», er skrevet ut fra Berghittes synsvinkel. Den omtaler tiden etter at Ragna har dratt, men gir oss likevel en del innsikt i karakteren Berghitte. Her kommer personligheten hennes tydeligst fram, og hun utpeker seg som kanskje den mest komplekse karakteren, med både onde og gode sider. Hun begynner med en gang å rette sinnet sitt mot andre, spesielt Ragna:

Ragna kunne ha nekta, tenkte ho. Ragna skulle sagt ho ikkje ville reise utan søstera. Kvifor sa ho ikkje det? Ho hadde berre vore glad, Ragna. Smilt og vore stolt og glad, sett seg opp på den brune hesten og ikkje sagt noko om at Berghitte måtte vere med. Berghitte kjente seg kald og varm, og fortvilninga og håpløysa i henne voks til steil trass. Verda gav henne berre motgang og vonløyse, og utan trass og sinne ville ho lagt seg ned for å grine. Eller proppe i seg mat og gøyme seg, som mora. For alt i verda skulle ho ikkje bli som mora, ho ville ikkje bøye seg og sjå i bakken. Og då var trassen einaste veg ut.

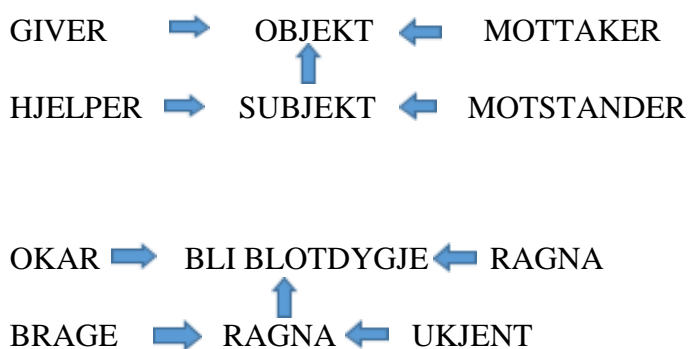
(Tofte, 2009:38-39)

Berghitte føler at Ragna har forlatt henne og sveket henne, og retter hatet mot de rundt seg, mot moren, broren og faren, samt Ragna. Det blir som et vendepunkt for Berghitte når Ragna drar. Når den eneste hun bryr seg om forlater henne, blir hun sint og føler seg sveket. Grunnleggende sett kan dette bygge på frykten for å ende opp som foreldrene sine, kanskje spesielt moren. Hun er redd for å bli forlatt, og bli som de menneskene hun forakter mest. Hun har liten forståelse for at Ragna skal fullbyrde sin egen skjebne, men Berghitte føler seg tilsidesatt. Dette viser det egoistiske i Berghitte, som kan knyttes til hennes ønske om makt, tjenere og at folk skal føye seg etter henne. Uten Ragna som holder henne i tøylene, får hun slippe fri følelsene som hun har ment Ragna har fått henne til å holde inne. Et eksempel er det tidligere nevnte synet til Ragna på hvorfor de har holdt seg i bakgrunnen og vært stille. Berghitte har alltid følt det var Ragnas verk, mens Ragna har sett på det som en fordel.

5.2 Funksjonsanalyse

I Greimas aktantmodell vil Ragna og Berghittes prosjekter se ulike ut. Jeg har valgt å bruke to modeller, da søstrenes historier deler seg og deres syn på situasjonene er forskjellige. Ragnas aktantmodell blir mer utfyllende, da hun vet hva hun skal oppnå, hvem som har gitt henne muligheten og hvem som skal hjelpe henne med å oppnå det. Motstanderen er foreløpig uklar, men vil ha funksjon som forhindrer at Ragna oppnår sitt overordnede mål om å bli blotgydje.

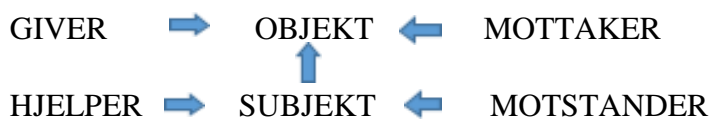
Ragnas aktantmodell:



I henhold til Møllers teori om karakterer som rolleinnhavere, vil Kong Brage ha en *funksjonell* rolle, eller være en *agent*, i denne delen av historien. Han driver handlingen videre ved å hente Ragna til kongsgården. Han setter derved Ragnas skjebne i gang, ved å endelig avsløre hva hennes framtid bringer. Dette påvirker også Berghitte historie, da hun blir værende igjen alene på Saksetunet, og lar bitterheten og frustrasjonen ta overhånd. Nettopp det at Ragna blir hentet først, og hun må være igjen, påvirker hennes personlighet i stor grad videre i historien.

For Berghitte vil Ragna få funksjon som både *hjelper* og *motstander*. Det er Ragna hun har støttet seg til hele livet, men når hun drar for å bli blotgydje føler Berghitte at hun har forlatt henne og frarøvet henne en mulighet til å møte sin skjebne. Hun vender seg også mot familien, som hun føler holder henne tilbake. Giveren og denne skjebnen er fortsatt ukjent for henne, men hun vet den vil komme.

Berghittes aktantmodell:



Berghitte og Ragna bærer preg av å ha vokst opp i et hjem med omsorgssvikt. Foreldrene har ikke brydd seg mye om dem, men de har alltid vært klar over at de er eslet til noe større. Moren bryr seg kun om den yngre broren deres, er deprimert, har angst og er et svakt menneske. Faren er taus og bråsinnt, streng og viser lite interesse for dem. Berghittes forakt for familien kan komme av en kombinasjon av sinnet hun har overfor dem, på grunn av den manglende omsorgen, samt ideen om at hun og søsteren skal være noe større enn dette. Foreldrene og broren blir mindre i hennes øyne, og stakkarsligheten til moren bygger opp under Berghittes følelse av at hun er mer verdt enn dem. Ragna har et annet vesen enn Berghitte, og håndterer foreldrene med tålmodighet og medmenneskelighet. Dette er egenskaper Berghitte ser ut til å mangle, og tanken om å være bedre enn dem tar form i forakt. Det er bare Ragna som er god nok for Berghitte, for hun er den eneste som har vist henne medmenneskelighet og omsorg. Resten har ikke gitt henne noen ting.

Slik vi lærer Berghitte å kjenne i første del, er det kanskje hennes egenskaper og lynne som en ekte tenåringsjente de fleste lesere vil relatere seg til. Det mimetiske aspektet hos Berghitte kan dermed være sterkere enn hos Ragna, da flere kan relatere til henne. Berghitte er mer kompleks, da hun er en vi både kan sympatisere med og irritere oss over. Hun føler seg misforstått, utelatt og annerledes enn alle. Hun krangler med familien sin, sover lenge om morgenen og antydes å være lat. Mange av disse egenskapene tillegges også dagens tenåringer, og sånn sett kan Berghitte virke som en mer moderne karakter enn den sindige og lydige Ragna, som føyer seg etter hva foreldrene og samfunnet ønsker. Siden dette synet på tenåring er en mer allmenn og dagligdags oppfatning mange er fortrolig med, kan det også være lettere å forstå Berghittes

handlinger for leserne. Den unge målgruppen til boken treffes av å være i samme periode av livet selv, og den eldre leseren har selv vært igjennom prosessen.

6. Dannelsesprosjektet igangsettes (Analysetrinn 2)

Etter at Ragna drar til Fagerheimen blir Berghitte igjen i Saksetunet. I denne delen av boken får vi jentenes opplevelser på hver sin lokasjon i det fiktive universet. Utviklingen deres videre preges av dette, kanskje i mest negativ retning hos Berghitte. Ragna opplever en rollekonflikt, samt begynner å stille spørsmål til sine mentorer og de eldre som veileder henne. Berghittes ensomhet i Saksetunet fyrer opp under de allerede vonde følelsene hun har. Det hele når et slags klimaks når søstrene møtes igjen etter en uke borte fra hverandre. I analysen vil jeg se på Ragna og Berghittes situasjon fram til de møtes igjen, deretter møtet og kapitlet hvor Berghitte skal møte sin skjebne.

6.1 Ragnas rollekonflikt

Ragna opplever flere forskjellige rollekonflikter nå hun kommer til Fagerheimen. For det første er hun jente, og med det følger det normer som blant annet Kongsfrua Rønnaug mener hun bør følge. For det andre er hun ung, og Ragna blir kastet inn blant de voksne som en jevnbyrdig. Den tredje som gjør seg gjeldende, er at hun er av lavere byrd enn de hun omgir seg med.

I kapittel 7, «Rieban», beskrives en hendelse med Ragna, Okar og Rønnaug. Ragna har slått hjul på bakken og blitt skitten, og Rønnaug kommer bort til henne og Okar.

«Kva er det for slags tøy du har tatt på jentungen,» sukka ho.

«Ragna treng ikkje stakk og linskjorte», sa Okar. «Ho skal ikkje gjere seg til for verken kvinnfolk eller mannfolk. Tvert imot. Ho skal ikkje gjere seg til i det heile, ho skal gjere seg fri».

«Alt slag du har for deg», sa Rønnaug. «Håpar du veit kva du gjer med barnet.»

«Gjer eg nok,» svarte Okar. «Veit du kva du gjer med henne?»

Rønnaug såg alvorleg på Ragna. Så smilte ho, dette tvungne smilet Ragna hadde stussa over den dagen ho kom hit.

«Eg vil berre ikkje at du skal sette henne opp til meir enn, ja, meir enn naudsynt.»

(Tofte, 2009:70-71)

Dette kan tolkes som at Rønnaug mener Ragna ikke kler eller oppfører seg etter den standarden hun forventer av en kvinne. Rønnaug følger en norm, som Okar sier hun har blitt oppdratt til å følge selv. Når Okar sier at Ragna skal gjøre seg fri, strider dette mot det Rønnaug representerer. Ragna skal ikke være avhengig av andre, ikke bry seg om hva som passer seg. Hun er i gang med et selvstendigjøringsprosjekt, for å finne seg selv, og bli det hun skal bli. Dette kan i stor grad minne om den moderne selvrealiseringen vi har i dagens samfunn, og som gjelder spesielt

for tenåringer. Rønnaug ønsker at hun skal tilpasse seg de normene som alle andre lever i, men disse normene ville tøylet Ragna, og holdt henne fra å utvikle seg naturlig. Selv om Ragna er av lavere byrd, og skal gå i opplæring som blotgydje, blir det feil for Rønnaug at Ragna ikke følger den normen. Oppveksten i Saksetunet har vært ganske fri, men det kommer likevel fram at «rett og galt» og sosiale normer har vært et tema der.

Ho hadde ikkje tort å trekke Rieban ut av slira inne i Fagerheimen. Som barn hadde ho aldri fått leike med tresverd eller stokk når ho var der om somrane, eller når ho var hos Gerd og Tormod i Klokkevåg. Far hennar hadde ikkje blanda seg mykje i kva ho gjorde eller ikkje gjorde når ho va borte frå Saksetunet, men dette eine hadde han stått fast på: «Du tar ikkje i sverd eller anna våpen når du ikkje er heime. Sverdkunna di er min *sentis gobedbi*. Min skatt for smedane. Dei skal ikkje få øydelegge det.»

(Tofte, 2009:72-73)

Hvorvidt Sakse har hatt en annen grunn til å nekte dem dette er usikkert, men utfra Rønnaugs syn virker det ikke passende. Okars oppfordring om at Ragna skal være fri strider mot det synet som regjerer i Kongsgården. Ragnas framtid som blotgydje er heller ikke noe som følger disse normene, og at Okar og Rønnaug da får forskjellige interesser og synspunkter blir ganske forståelig. Som blotgydje skal Ragna føre sverd, slakte og blote, ikke en typisk feminin og kvinnelig aktivitet, og dette kan være uvant for Rønnaug.

Til tross for motvilje hos Rønnaug blir ikke Ragna sett på som mindreverdige av andre. Dette kommer av statusen det medfører å gå i lære som blotgydje, samt respekten og makten Okar innehar. Hun har vært i Fagerheimen siden kongen var et barn, er alltid med på rådgiving og innehar den viktigste rollen under blotinga til gudene. At Ragna skal ta over denne rollen er ingen liten sak, hun blir sett på som en utvalgt. Under rådslagningen mellom høvdingene, hvor de skal diskutere om de skal gå til krig mot Syrren, får Ragna delta på lik linje med de mektigste mennene i riket. Dette viser at til tross for at kvinnelige kjønnsroller står sterkt, med tanke på Rønnaugs synspunkter, er det muligheter for Ragna til å ha reell påvirkning i landets styre og stell. Selv ikke kongssønnen får sitte ved bordet under rådslagninga, noe han ikke ser ut til å sette pris på.

«Kvifor sit ikkje Hjermund med oss?»

Okar smilte varmt til henne. «Berre dei aller viktigaste menn og kvinner i riket får vere med på rådslaging,» svarte ho, og Ragna var takksam for at den gamle kviskra.

«Men, han er jo kongsson!»

«Han er det. Men han seier ikkje anna og meir enn han trur faren vil like. Og bror hans ville sikkert berre sagt det motsette»

«Men kvifor skal eg vere her, då? Eg kan jo ingenting!»

«Du er med meg,» svarte Okar. «Og du spør. Det er ikkje lite berre det. Du kunne slumpa til å spørje om noko svært viktig. Det kan vere avgjerande, barnet mitt.»

Ragna kikka bort mot bordet der Hjermund sat. Han stirra framleis på henne, og ho likte ikkje blikket hans.

(Tofte, 2009:99)

Ragna føler på misnøyen til Hjermund, og føler selv at stillingen hun plutselig skal trå inn i er overveldende. Okar blir en trygghet for henne i disse situasjonene, som river ned de konfliktene hun skulle føle av å ikke passe inn. Okar får på den måten en stor rolle i Ragnas rollekonflikt, hvor hun er den som forsøker å lede henne ut av usikkerheten.

Etter å ha besøkt Saksetunet, blir Ragna sendt til Fagertunet, hjemmet til besteforeldrene, og begynner å innse at skjebnen hennes ikke er like fri som hun har antatt.

Ragna hadde gått med ei underleg kjensle desse dagane på Fagertunet. Ei kjensle av at ho kjente igjen kvar dag mens hans skjedde. Ho sto rett framfor og samstundes midt i sin eigen lagnad, som om han var sett og sagt. Det var som ventetida både var over og framleis var ved. Det hadde vore ventetid alltid.

(Tofte, 2009:275)

Denne friheten som Okar vil at Ragna skal oppnå, blir på denne måten relativ. Hun er som en brikke i et spill, og selv om hun står fritt til å handle, føler hun at framtiden allerede er skrevet for henne. Rollen hun til nå har vært sagt å skulle innta, som et fritt menneske, faller plutselig i

grus, og hun begynner å føle at alt er forutbestemt, uansett hva hun gjør. Dette fører henne inn i en rollekonflikt som fritt menneske, eller et menneske med forutbestemt skjebne.

6.2 Ragna og Utyrme

Den første tiden Ragna er i Saksetunet begynner den yngste kongssønnen, Utyrme, å vise henne oppmerksomhet. Selv om Ragna forsøker å ikke vise interesse for ham, ser vi begynnelsen av en gryende romanse. Etter at Ragna har møtt Utyrme på ridetur, overhører hun ham og Rønnaug snakke utenfor stallen.

«Du held deg unna henne,» sa Rønnaug skarpt. Ragna greip etter striglebørsta med stive fingrar. «Ho er ei jentunge, mor. Trur du eg kaster meg over ein unge som er fem år yngre enn eg? Ikkje mykje tru du har på son din, kva?»

Ragna tok nokre harde tak med børsta over Hovvarpne. Dei var visst ikkje så ulike, husfrua og sønene hennar. Herrefolket i Fagerheimen. Ho kjente nasevengene stramme seg. Olaf kom inn med hesten til Utyrme. For store på det for henne og for store på det til å ta seg av sine egne dyr, tenkte Ragna og nikka til stallkaren. Ho visste kven som var hennar folk, og kven som ikkje var det.

(Tofte, 2009:76-77)

Her viser Ragna at hun er klar på at det er en annen kultur som står sterkere i Fagerheimen, enn der hun kommer fra. At Rønnaug ikke synes Ragna er god nok for Utyrme er forståelig, ettersom Ragna bryter med hennes syn på hvordan en kvinne skal være og oppføre seg. At Ragna dermed blir sint og føler seg utilpass, er forståelig. Noe av sårheten kan også ligge i hvordan Utyrme avfeier henne som en aktuell kjærlighetsinteresse, og fornærmer henne og den hun er. Denne episoden sitter fortsatt i under rådslagning mellom høvdingene og Okar, hvor Utyrme setter seg ved henne. Hun blir oppmerksom på hvor tett de sitter, og merker at kongsfrua ser på dem: «Rønnaug hadde vore stille og sagt lite til Ragna og andre kring seg. No løfta ho blikket og såg mot Ragna, og i det same kom ei uro over Rønnaug» (Tofte, 2009:140).

Det er tydelig at Rønnaug ikke ønsker noe forhold mellom sønnen og Ragna. Dette er noe Ragna føler på også, med trangen til å dytte ham unna. Ragna føler kanskje fortsatt på en utilpasshet med tanke på byrd og opphav, samt at kongsfruens holdninger kan virke skremmende for henne. Sånn sett blir hennes byrd og opphav et hinder for frigjøringsprosessen, da hun selv ikke før gjøre som hun vil eller ønsker. Når Ragna halvdøser under Okars historiefortelling, våkner hun brått og merker at Utyrme stryker henne over ryggen. Hun trekker seg unna: «Han skulle ikkje trø henne for nær, kongssonen. Ho var ikkje ein hund han kunne klappe på ryggen.» (Tofte, 2009:150). Det virker som at Ragna nesten føler seg underlegen Utyrme.

Hundesammenligningen kan tyde på at hun føler han bare bruker henne som et kjæledyr, og ikke er mer enn det. Detter er en rolle hun ikke føler seg komfortabel med, og bedre enn. Hun er mer enn et kjæledyr som Utyrme kan kose med når han vil. Til tross for at Ragna er usikker på sin egen rolle og status i Fagerheimen, vet hun at hun er mer verdt enn det. Dette kan også relateres til Ragnas prosjekt med å gjøre seg fri. En hund er ikke fri, og da er det heller ikke noe Ragna burde ettertrakte. Det strider mot det som skal være hennes natur.

Når Ragna er hjemme i Saksetunet kommer Utyrme og tar henne med på ridetur i skogen. Fra å være noen Ragna ser på som en motstander, viser han seg å være på hennes side. Ragna uroer seg for hva de voksne vil si når hun bare har dratt, uten å si fra, og Utyrme sier hun lar folke bestemme over henne.

«Du må fri deg,» sa han. «Det er naudsynt.»

«Fri meg til kva?» spurte ho, kvass i stemma.

«Fri deg til å vere *deg*,» sa han. Ho såg inn i ryggen hans, men kunne høyre på stemma at han ikkje smilte no.

«Det er ikkje *meg* å vere fri, ikkje slik som med deg,» sa ho.

(Tofte, 2009:222)

I Ragnas selvstendigjøringsprosjekt er det Utyrme som først utfordrer friheten Ragna angivelig skal oppnå. Det ser ut til at Ragna har en annen oppfattelse av begrepet *frihet* enn det Utyrme har. For henne er det livet til kongssønnen, som får gjøre hva han vil uten å miste noe som helst. Friheten Utyrme sikter til, er friheten til å gjøre som man vil, uten å styres av andre. Friheten Ragna skal oppnå, blir fra Utyrmes perspektiv ikke frihet, da hun fortsatt må lystre Okar og de andre voksne. Han sier til Ragna at «Du kan ikkje vite kven du er, så lenge du lèt andre styre deg» (Tofte, 2009:223). Ved å si dette til Ragna, stiller han spørsmål ved den selvrealiseringen hun nå er i gang med, ikke minst ved de som veileder henne. I hvor stor grad er den Ragna skal bli fri? Er Ragna sin egen mester, og stoler hun blindt på de rundt seg?

«Kven kan du stole på, Ragna? Kven er det som vil deg vel i alt?»

Ho såg strengt på han og ville gi han eit sviande svar. Men ho kunne ikkje, for spørsmålet vekte tvil i henne. Ville nokon henne vel i *alt*? Ho kjente at ho blei kortpusta ved denne tvilen, hjartet banka fortare, og ho kjente uroa i seg ta over for trass og sinne.

(Tofte, 2009:224)

Ved å så denne tvilen i Ragna setter han i gang en reaksjon, hvor Ragna begynner å reflektere over sin egen livssituasjon. Hun vet fra før av at de voksne, også Okar, holder ting skjult for henne. Hun innser at hun ikke vet hvem hun kan stole fult og helt på. Utyrme blir dermed den som først setter Ragna inn på en kritisk tankegang, og får henne til å stille spørsmål ved de som skal hjelpe henne i dannelsesprosjektet sitt.

6.3 Ragna og Okar

I Fagerheimen utvikler forholdet mellom Ragna og Okar seg fort til å bli et forhold basert på tillit og beundring fra Ragnas side. Okar blir på mange måter hennes trygghet i en tilværelse hun ikke føler seg spesielt komfortabel, og en person hun kan støtte seg til når andre er ubehagelig mot henne. På mange måter blir Okar en livbøye, som gir henne innsikten til hvem hun er, og hva hun skal bli. Tilliten baserer seg på dette, og den skjulte kunnskapen Okar deler med henne. Okar framstår som nøkkelen til Ragnas framtid, og dermed også til hennes dannelseshistorie.

Den første gangen vi aner at Ragna har skeptiske tanker til Okar, er under rådslagningen mellom henne og høvdingene. Mens Okar snakker til forsamlingen, stiller høvdingene kritiske spørsmål til henne. De føler hun holder noe skjult, og ikke vil rådgi dem før det kommende slaget. Ragna har blitt oppfordret til å stille spørsmål av Okar, men når hun gjør det denne gangen, går det ikke like greit.

«Du seier det kjem sverdtid. Er det mitt sverd du meiner?»

Det var så stilt i stova at ho kunne høyre sin eigen puls. Okar såg strengt på henne.

«Me meiner *krig* når me seier sverdtid, Ragna.»

Ragna såg ned. Ho hadde sagt det første dagen. *Soga om korleis verda vil vere trua av undergang, og at du skal stå mellom kongar med sverd for å hindre det, skal du halde for deg sjølv, barn.* Så kan hende spurte ho rett likevel. Og kan hende hadde dei rett, høvdingane som skulda Okar for å halde noko løynt.

(Tofte, 2009:142-143)

Dette er første gangen Ragna begynner å vise en antydning til kritisk tankegang mot Okar. Hun har ikke tidligere vært skeptisk til mentoren sin, men begynner å gjennomskue henne. At den du stoler fullt og helt på, som opptrer som en omsorgsperson, ikke vil fortelle deg sannheten, kan lede opp til problematiske følelser.

Etter Utyrmes konfrontasjon i skogen forsterkes denne følelsen av usikkerhet, da hun begynner å tvile på hvem hun skal stole på. Tilbake i Saksetunet, etter rideturen, konfronteres hun av Gerd og tanten sin, Frøydis. Hun har klokkeetro på at Okar står på hennes side, men denne troen vakler idet hun får høre at Okar har andre planer for henne.

«Okar ville nok late med reise, om ho visste kva eg hadde sett,» sa Ragna, og visste at ho lèt som eigen rett fare. No lånte ho retten til å dømme frå læremeisteren sin.
«Nei, ho ville ikkje det.»

(Tofte, 2009:255)

Hun vet at hun gjør galt i å anta hva Okar ønsker for henne, og blir skuffet og tafatt når hun skjønner at det er det motsatte av hva hun selv vil. Ordene til Utyrme begynner kanskje å synke inn, og hun innser at hun ikke har så mange valg. Hun følger derfor Okars ønske, uten trass og protester.

Når Berghitte får vite sin skjebne, og skal dra til kongen i Syrren for å gifte seg, står Ragna for første gang opp mot Okars vilje. Hun motsetter seg Okar og drar til Fagerheimen for å si adjø til søsteren.

«Ho er fjorten år, ho veit ingenting, eg veit ingenting, og eg skulle verne henne, Okar.» Så hadde ho tagd. For Okar hardna, og ho såg si eiga ynkelege fortvilning spegle seg i avvisinga frå den gamle. Dette var hennar eige mistak. Det var ho som skulle verne søstera si, passe på at ingenting vondt skjedde.

(Tofte, 2009:315)

I Okars avvisning finner Ragna også sin egen resignasjon. Hun innser at dette ikke er noe hun kan gjøre noe med, at de kun er en brikke i et spill: «Det var slik lagnaden var for dei. Det var ikkje vern og medynk for dei» (Tofte, 2009:315). Ragna innser at hun og søsteren bare er brikker i et puslespill, og vender sinne mot «alle desse vaksne med smil og ord, skip og smykke» (Tofte, 2009:315). Mistilliten til Okar og de voksne vokser, og hun ser at hun bare er en del av en forutbestemt skjebne.

6.4 Berghittes følelsesliv

I kapittel 15 «Vårjamndøgn i Saksetunet», møter vi igjen Berghitte, som blir igjen i Saksetunet etter at Ragna drar. Ensomheten ser ut til å bygge under bitterheten hun føler overfor familien sin. Kjerald, den yngre broren, forsøker å trøste henne den første kvelden hun er alene i sengen uten Ragna. Han synger til henne, og stryker henne over håret. Den første kvelden sender hun ham bort, men de neste lar hun ham sitte.

Det var som han ville synge fram saknet hennar, gi henne ein stad å gråte. Men det ville ho ikkje ta imot. Det var for seint. Dei kunne ikkje komme med nærleik no, tryggleik eller kjærleik. Dei hadde aldri brydd seg om henne, og ho ville ikkje la dei gjere det no.

(Tofte, 2009:129)

Til tross for at hun ikke vil ta imot trøsten til Kjerald lar hun ham sitte. Dette strider mot innstillingen hennes, og det kan tolkes som at hun likevel behøver nærhet og omtanke. Sånn sett blir Berghittes tankestrøm noe upålitelig. Hvorfor vifter hun ham ikke bort igjen, når hun ikke vil ha omtanken han viser? Selv om hun har vonde tanker og vil framstå som sterk og selvstendig, viser hun et behov for omsorg hun ikke vil innrømme overfor seg selv. Hun sier til seg selv at de har hatt hele livet hennes å vise omsorg på, og at nå vil hun ikke ta imot det. Hun viser også en slags misunnelse overfor Kjerald.

Kjellaug hadde aldri brydd seg stort om henne, det visste ho. Ho brydde seg knapt om nokon, berre Kjerald. Han var hennar, slik hundane i Fagerheimen var Brages. Andre fekk klappe dei, men dei låg helst under bordet der Brage sat. Dei lystra berre han.

(Tofte, 2009:129)

Hun sammenligner broren sin med en hund, og viser misnøye overfor morens omsorg for ham. Hun innser likevel at det er slik det skal være, og at hun har funnet trøst i det: «Kjerald lystra kan hende far sin, men det var Kjellaug auga hans kvilte hos, og hennar auge fann berre kvile hos han. Stygge guten. Berghitta hadde trøysta seg med det. Mor deira elska han» (Tofte, 2009:129). Kanskje har dette vært en slags bekreftelse for henne om at moren kan ha følelser for noen av barna sine. Det kan være dette som har menneskeligjort Kjellaug for henne, og at hun ikke bare har vært et apatisk vesen som ikke viser følelser om omtanke for noe eller noen. Til tross for dette levner hun ingen tvil om at familien hennes ikke har betydd eller vært noe for henne gjennom oppveksten. Hun forteller hvordan Sakse kanskje brydde seg litt om Ragna, men at faren alltid har vært ordknapp og lite vennlig. Det er kun Ragna som har betydd noe for henne: «Berghitte hadde vore sint på dei alle, så lenge ho kunne hugse. Alle utanom Ragna. Og no var ho forlaten her, utan Ragna» (Tofte, 2009:129). Hvorfor hun har så intens forakt for familien, sier hun aldri rett ut, men det kan virke som at Berghitte bærer på et savn etter en kjærlig og omsorgsfull familie. Den eneste som har vist henne denne omsorgen, er Ragna, og når hun da forlater henne, sitter Berghitte igjen med denne familien som hun er så sint på. Hun forteller en historie fra Fagerheimen, hvor Kong Brage trøster en av kongssønnene som har falt av en hest og skadet seg, og holder ham inntil seg.

Ho hadde stått der med open munn og knapt fatta kva Brage dreiv med. Det hendte ho drøymde seg inn i dei armane. At ho vakna om morgonen og ville ha slike store, varme armar og ei slik mjuk røyst rundt seg. Då kjende ho håret til Ragna og visste at det var betre. Ragna for ikkje med løgn. Ho kunne aldri finne på å seie at nokon var flinke om dei fall, eller at alle var klønete og utan grep om kva dei gjorde. Ragna var den einaste ho kunne stole på.

(Tofte, 2009:130)

Først innrømmer hun et savn etter den omsorgen Brage viser for sønnen, men deretter ombestemmer hun seg. For henne er det Ragna som er omsorgspersonen i livet hennes, og hennes måte er bedre. Den er hardere og råere enn Brages form for omsorg, og kanskje appellerer den mer til Berghittes personlighet. Alene er Berghitte uten tryggheten Ragna gir, og hun føler seg mer alene enn noen gang. I bunnen ligger også viten om at hun egentlig ikke hører hjemme der, at hun egentlig er eslet til noe større. Ventetiden blir bare lengre for henne når hun må tilbringe den alene. De har alltid vært to, og om Berghitte følte seg utenfor før, gjør hun det enda mer nå når hun må fullføre skjebnen sin alene.

6.5 Ragna, Berghitte og familereelasjoner

I kapittel 22, «Gjester kjem til Saksetunet», har det gått en uke siden Ragna dro hjemmefra. Hun er nå hjemme igjen for å treffe familien og søsteren sin. Jentene blir lykkelige over å se hverandre igjen, og Berghitte øyner et håp om at tiden endelig har kommet for henne også: «Ho ville spørje Ragna om alt, og samstundes ville ho berre få halde i armen hennar og halde fast i henne, for denne gongen skulle ikkje søstera få reise igjen utan henne.» (Tofte, 2009:181). Hun ser nesten på Ragna som en redning, og selv om Ragna sikkert har mye å fortelle, er det nærheten til søsteren hun fokuserer på. Hun vil ikke gi fysisk slipp på henne, og denne følelsen overvinner interessen og nysgjerrigheten hennes for Ragnas opplevelser. I motsetning til Berghitte har Ragna opplevd mye på denne uken, og vil fortelle søsteren alt som har skjedd. Det virker ikke som at dette er reaksjonen Berghitte har forventet eller ønsket av søsteren:

Eg har sakna deg, tenkte ho. Eg har vore sint på deg fordi du reiste. Eg har vore i skogen og gråte aleine, og ingen her har snakka til meg på ei veke. Sakse har slått meg. Eg veit at andre ungar får fik og reim iblant, men Sakse har aldri slått oss. Etter at du reiste, slo han meg. Og no snakkar ingen til kvarandre her. Det har vore heilt stilt sidan du reiste.
«Eg har sove aleine,» heldt Berghitte fram.

(Tofte, 2009:181)

At Berghitte ikke greier å si noe mer enn at hun har sovet alene, kan komme av måten Ragna oppfører seg på. Søsteren viser ingen antydning til savn eller hjemlengsel. For Berghitte kan det virke som at Ragna greier seg helt fint uten henne. Hun svarer Berghitte at hun også har sovet alene, og at det var rart den første natten. Ragna uttrykker at dette er noe hun har taklet i ettertid, og at det ikke er noe problem for henne. Det kan virke som at Berghitte sitter igjen med ugjengjeldte følelser av savn, og at Ragna ikke trenger henne noe mer.

Det hjelper heller ikke videre når Sakse kommer ut i tunet, og Berghitte forbereder seg på å stå mot ham sammen med søsteren som laget de alltid har vært. Hun er sikker på at Sakse er der for å kjeft eller smelle for besøket, og føler seg sterk og trygg med søsteren ved sin side.

Berghitte kneip Ragna fastare kring armen. No ville det komme lyd igjen i Saksetunet. No var Ragna her, og ho ville ikkje vere aleine overfor Saksens urettvise raseri. Berghitte kjente seg nesten oppstemt ved tanken på at dei skulle få kjeft saman.

(Tofte, 2009:182)

Berghitte ser nesten fram til å få kjeft av faren sin sammen med søsteren, og hun forventer det. Det kan være følelsen av å ikke være alene om det som betrygger henne, og det kan også være følelsen av det forholdet de har. I mosetning til hva Berghitte forventer, begynner Ragna og Sakse å klemme hverandre, og snakker til hverandre om sverdet han har gitt Ragna: «Ragna begynte å fortelje Sakse om blotet, med desse skinnande auga som viste at ho ikkje såg verken smerta eller einsemda til Berghitte, at ho var full av seg sjølv. Berghitte gjekk frå dei.» (Tofte, 2009:183). Det er nok mange faktorer som får Berghitte til å føle at Ragna har sviktet henne. Det har alltid vært de to mot resten, og nå har Ragna og Sakse plutselig fått et forhold som faktisk minner om en far og datters forhold. Dette er noe Berghitte aldri har hatt med Sakse selv, og som hun ser ut til å savne. Ikke minst har Sakse slått henne tidligere den samme uken, og gjort tiden hennes alene på gården litt vondere. Hun føler seg sikkert også ignorert og oversett, da hun og søsteren har vært overlatt til hverandre hele livet, men nå som Ragna kommer hjem vil faren prate med henne. Dette har han ikke hatt interesse av før, og Berghitte blir tilsidesatt. Ragna spør heller ikke noe om hvordan hun har hatt det alene, men ønsker bare å fortelle om alt hun har opplevd i Fagerheimen. Berghitte bærer på mange sterke følelser, som hun ikke greier å uttrykke og få fram, og Ragna ser dem ikke slik som hun forventer av henne. Berghitte løper fra faren og søsteren, og ønsker å klemme bestemoren, Gerd.

«Bestemor Gerd,» kviskra ho og fekk lyst til å gi Gerd ein klem, ein liknande klem som Ragna hadde gitt Sakse. Men slik var det ikkje mellom dei. Gerd smilte og nikka til henne, og baud henne armen, og Berghitte greip denne armen lettare og rolegare enn ho hadde gripe Ragna.

(Tofte, 2009:183)

Berghitte får plutselig et akutt behov for å ha samme relasjon til en voksen som det Ragna har. Det virker som at hun har et sterkt savn etter nærhet, både fra Ragna og de andre menneskene i livet sitt. Samtidig kan det se ut til at Berghitte finner en rollemodell i den strenge og anstendige skikkelsen til bestemoren. Gerd snakker nedlatende om Sakse og datteren Kjellaug til Berghitte, og sier at så lenge Berghitte er der «er det i det minste eitt fornuftig

menneske til å ta imot meg her på garden» (Tofte, 2009:183). At et voksent menneske snakker nedlatende om andre voksne mennesker til er barn, kan virke noe upassende. Det kan også forklare mange av holdningene Berghitte har overfor foreldrene sine.

«Eg har sagt til Kjerald at det er du,» sa Kjellaug. «Han kjem om litt. Ville visst vaske seg og fjelge seg litt først»

«Gode guten,» sa Gerd.

Berghitte såg opp på henne. Ho såg ikkje teikn til spott. Om det var noko ho verkeleg såg opp til ved bestemora, så var det denne evna til å skjule kjensler.

(Tofte, 2009:183)

Det er tydelig at Berghitte gjennomskuer bestemorens væremåte, og dermed også meningene i hva hun sier til foreldrene hennes. Dette kan kanskje til dels forklare hvorfor Berghitte selv snakker så mye nedlatende til og om familien sin, spesielt siden hun ser opp til Gerd og hennes framtoning. Gerds hån går stort sett utover fosterdatteren Kjellaug, som er et svakt og stakkarslig menneske fra før av, og hjelper ikke på Berghittes holdninger overfor moren.

«Blir me bodne inn i dag?» spurte Gerd i same lette tonefall.

«Å ja,» sa Kjellaug utan å løfte blikket. «Sakse ropte då til meg at eg måtte varsle Kjerald.»

«Då får me kan hende både sitte og ete, då.»

Berghitte følgde smilande med bestemora sitt fjes, og no var spotten tilbake, om enn berre om eit ørlite løft i munnvika.

(Tofte, 2009:183-184)

Kjellaug er helt klart underlegen Gerd, noe Gerd er veldig klar over. Berghitte beundrer denne makten hun har over moren, og observerer bestemorens oppførsel. Når en av de få voksne rollemodellene Berghitte har utøver denne typen oppførsel, er det ikke rart hun tar etter. Det kan også virke som at Gerd er en av de få voksne Berghitte føler seg trygg på, da hun instinktivt løper til henne etter den vonde opplevelsen med Ragna og Sakse. Selv om Berghitte kanskje ønsker seg et mer kjærlig forhold innerst inne, er det ikke slik det er mellom henne og Gerd. Det forholdet de har sammen, har mest sannsynlig blitt til på Gerd sine premisser, og for Berghitte er dette et av de få menneskene hun virker trygg på og setter pris på. Selv om det ikke er av en kjærlig variant, er det likevel et menneske Berghitte ser opp til og ønsker å være som. At Gerd kan virke destruktivt på henne er ikke noe hun tenker over selv, da hun føler bestemoren er imponerende, ikke ondsinnet. For henne er dette et bedre menneske enn det Kjellaug og Sakse er, som ikke bryr seg om henne i det hele tatt.

Når Berghitte endelig får vite sin skjebne som kommende dronning i Syrren, viser hun Rønnaug forakt også. Kongskonen forsøker å forklare henne hvordan livet hennes vil bli i Syrren, og antyder at det kommer til å bli annerledes enn hva Berghitte har vært vant til.

«Eg og Ragna kunne fortalt deg om noko *annleis*. Du veit ikkje korleis det var, ikkje noko av det. Du kan halde den fine kjeften din, Rønnaug kongskone med ræva full av lin og perler. Eg treng ikkje noko frå deg.»

(Tofte, 2009:313)

Berghitte har gjennomgått et liv med minimalt av omsorg, og er forberedt på det. For henne har Rønnaug hatt et godt og uproblematisk liv, og skjønner ikke hva hun og søsteren har vokst opp med og gjennomgått. Denne hardheten mot oppveksten og familien former Berghittes skjebne i større grad enn den former Ragnas. Berghitte samler opp alt hatet og forakten, og lar den få utløp i sin nye posisjon som kommende dronning. Alle følelsene som har bygd seg opp mot familie og slekt gjennom hennes dannelseshistorie, får endelig utløp idet hun selv blir den som står høyere enn alle. For Berghitte blir historien en slags hevnhistorie, mot all urett hun føler hun har blitt utsatt for av de voksne.

6.6 Ragna og Berghittes sverdkamp

Kapittel 28: «Morgongry i Saksetunet», tar for seg morgenen etter at Ragna har kommet hjem. Ragna reflekterer over dagen i forveien, da hun og Berghitte har sloss med tresverd. Hun beskriver det som en lek, som ble alvor for dem begge: «Berghitte gjekk på henne med ram vilje til å gi søstera smerte. Ragna hadde aldri møtt slik motstand, og ho hadde funne både alvor og glede ved dette.» (Tofte, 2009:214). Trolig har Berghittes sinne over Ragnas oppførsel toppet seg i denne kampen. Selv om det bare skal være lek, bærer Berghitte på en sorg som kommer til uttrykk i kampen dem imellom. Ragna virker tilsynelatende uoppmerksom på denne konflikten mellom henne og søsteren. Det virker som at kampen er mer alvorlig for Berghitte enn for henne.

Videre beskrives ulikhetene mellom søstrene gjennom kampteknikkene de bruker. Fra Okar har Ragna lært om minnefolket og de tre søstrene, og ser likhetene i søstrene hos Berghitte og henne (Tofte, 2009:147). Mens Berghitte endrer angrepsform og posisjon hele tiden, holder Ragna seg i ro og parerer angrepene. Fra historien husker Ragna at hun er bjørnen, den eldste av tre, mens Berghitte er den mellomste, jegeren, «som tar opp i seg den skiftande forma til byttet, som ein

skapnad av gudar» (Tofte, 2009:215). Når Ragna innser at hun ikke kan holde søsterens tempo fokuserer hun på å holde roen og forsvare seg.

Berghitte gjekk på henne, dei tynne armane glinsa av sveitte, slik det raude fjeset hadde gjort lenge. Ho freista ramme søstera med stigande villskap no når Ragna blei ståande. Dei skiftande formene hadde vore ein dans, ein alvorleg og farleg leik. No var leiken over, det var berre eitt igjen: å ramme. For å smerte. For å vinne.

(Tofte, 2009: 215)

Det virker som at Ragnas ro provoserer Berghitte, og gjør henne mer innbitt og bestemt på å vinne over henne. Personlighetene deres reflekterer måten de kjemper på. Mens Ragna har personlighet som heller mer mot fornuft, logikk og tålmodighet, er Berghitte tilsvarende mer lidenskapelig, full av følelser og kanskje mer forhastet. Når Ragna forholder seg rolig mister Berghitte overtaket. Innbittheten til Berghitte går ikke ubemerket hen: «Ragna hadde lenge merka det var søstera sin kamp, ein kamp for å hemne noko, hevde noko, klare noko.» (Tofte, 2009:216). Det virker likevel som at årsaken er ukjent for Ragna, hun ser ut til å være uvitende når det gjelder søsterens følelsesliv. Hun ser ikke søsterens sjalusi, ensomhet og følelse av å bli sviktet av henne. Slik Berghittes tilværelse er etter søsterens gjenkomst, er det ikke rart at hun vil hevne eller hevde seg. Hun ønsker å vise Ragna at hun ikke er noe bedre enn henne, at hun er like god. I fysisk kamp får hun endelig utløp for følelsene hun slitt med å sette ord på. Berghitte får til slutt inn et slag på Ragna, og ser ut til å vinne kampen.

Triumfen var for stor og for krevjande, Berghitte let han overdøve sansane ein augneblink for lenge, og i det same fekk Ragna pressa sitt eige låge sverd kort og utan omsveip rett opp mot mageskinnet på Berghitte. Om tresverda hadde vore blanke stålsverd, ville Ragna no ha blødd farleg og sviande frå sida. Berghitte ville vore død.

(Tofte, 2009:216)

Berghittes følelser viser seg å være det som fører til at hun taper, mens Ragnas tålmodighet er det som gir henne seieren. Dette er to av de sterkeste personlighetstrekkene til søstrene, og mens det for den ene er en last, er det en dyd for den andre. Det er dette som gjør at Ragna har vært og vil være overlegen søsteren sin på de fleste områder. Mens Berghitte handler forhastet, holder Ragna heller tilbake og venter på den rette anledningen. Ragna er slik sett mer utspekulert og vanskeligere å lese en Berghitte, som ikke greier å begrense seg. Etter kampen er Berghitte ikke sint, men innrømmer at Ragna er bedre henne. Det kan se ut til at dette var et utløp for følelsene hun har båret på, og at nå som hun har fått slått fra seg har de roet seg litt. Ragna er fortsatt uvitende når det kommer til disse følelsene, og forventer ikke at Berghitte skal gi seg så lett, men heller fortsette kampen. Det kan se ut til at Ragna har vansker med å tolke

søsteren, da hun mener hun ikke er til å stole på. Berghitte viser på sin side at hun ikke er langsint og bærer nag, men har en viss respekt for hva som er rettferdig og fortjent.

I kapittel 29, «Berghitte vaknar», møter vi Berghitte når hun våkner samme morgenen. Ragna har allerede stått opp og dratt inn i skogen sammen med Utyrme. Berghitte våkner alene, og har dårlig samvittighet etter oppførselen sin fra dagen før: «Med eitt sto dagen før klart for henne. Korleis ho hadde vore mot Ragna, pint og stukke i henne heile dagen og slåst med henne med både blikk og sverd» (Tofte, 2009:219). Hun vil finne Ragna og snakke med henne, og føler seg kanskje klar for å snakke om alle følelsene som koker i henne. Hun finner henne ikke, men hører lyder fra smia, hvor Kjerald er.

Kan hende snakka Ragna med Kjerald. Han reiv henne ikkje i håret eller freista å stikke tresverd i henne, ikkje var han sur og ilter. Kan hende sat Ragna og fortalte han alt ho ikkje hadde fortalt Berghitte. *Snille guten*. Berghitte kjente det stikke i brystet, ein svartsjuk kvalme steig i halsen. Kan hende sat søskena der inne i smia og delte løyndommar nett no. Eller snakka om henne.

(Tofte, 2009:220)

Berghitte viser at hun er klar over hvordan hun har oppført seg, og at det ikke har vært bra. Det kommer også fram at hun ser Kjerald som et bedre menneske enn henne selv, og mindreverdigheitskomplekset hennes fører til mistanke mot søsknene. Hun er redd for at de rotter seg sammen mot henne, og utestenger henne. Dette kan også bunne mye i følelsen og frykten for å bli utelatt og alene, og miste den eneste trygge omsorgspersonen i livet sitt, som er Ragna. Det kan virke som at hun har en slags eierskapsfølelse overfor søsteren, som hun er redd for å miste. Det er ikke tydelig om Berghitte mener Kjerald faktisk er en snill gutt eller ikke, men det kan virke som hun tenker dette hånende. Selv om hun akkurat har stilt ham i kontrast mot seg selv, som nettopp det, har det tidligere kommet fram at hun ikke føler så mye mer enn forakt overfor ham. Sinnet bygger seg fort opp, og inne i smia konfronterer broren aggressivt, og skader ham.

«Ikkje berre sit og smil. Eg veit du kan lage andre lydar enn den evinnelege kattedamringa di. Snakk til meg!» Berghitte gjekk tett på han og greip det stygge ansiktet hans mellom hendene. Ho kneip godt til i kinna hans, så smilet blei ein geip. Tårene flaut fram i dei store auga hans, han berre såg opp på henne og laga ikkje ein lyd.

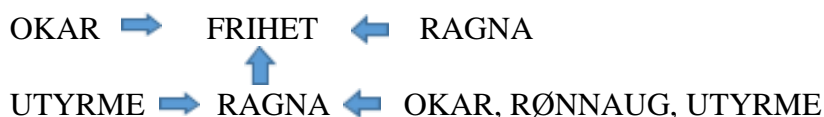
(Tofte, 2009:220)

Selv om Berghitte er fullt klar over at oppførselen hennes overfor Ragna har vært upassende, ser det ikke ut til at hun føler det samme når hun trakasserer Kjerald. Det virker som at hennes respekt og omsorg kun blir gitt til dem hun føler gir det samme tilbake, eller til dem som virker verdig for den. Kjerald er stygg, snakker ikke og blir et lett offer for Berghittes sinne. Hun vet at han ikke vil ta til motmæle, eller gjøre henne noe, og blir dermed noen som hun kan la sinnet gå utover, uten konsekvenser. Hun føler seg hevet over ham, og får ikke sjelekvaler over å oppføre seg dårlig mot ham. Det samme gjelder resten av familien. Det ser ut som at mindreverdigheitskomplekset hennes bunner i selve frykten for at Ragna skal foretrekke noen andre enn henne, mer enn at noen andre er bedre enn henne. Dette kommer nok av frykten for å miste den eneste hun virkelig bryr seg om i livet sitt.

6.7 Funksjonsanalyse

I denne delen av boken får vi bedre innsikt i Ragna og Berghittes dannelseshistorie. For Ragna skiller «frihet» seg ut som et overordnet mål. For at hun skal bli blotgydje må hun først gjøre seg fri, noe hun skal oppnå ved hjelp av Okars veiledning. I Greimas aktantmodell blir dermed Ragna både *subjekt* og *mottaker*, med frihet som *objekt* og Okar som *giver*.

Ragnas aktantmodell:

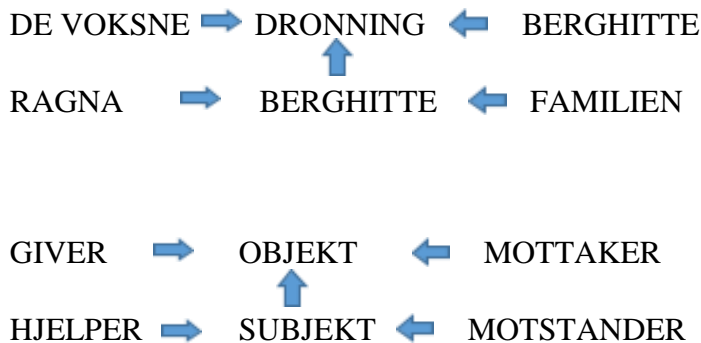


Okar får flere funksjoner i Ragnas historie, da hun gjennom veiledningsprosessen begynner å tvile på Okars hensikter. Gjennom Ragnas utvikling utpeker flere av de voksne seg som motstandere av hennes overordnede mål. Rønnaug er gjennom hele forløpet i en slags passiv-aggressiv konflikt med Ragna, hvor hun tilsynelatende er imot det Ragna har vært, hva hun er nå, og hvordan hun skal bli. Hun viser også misnøye mot Ragna ved å nekte Utyrme å omgås henne. Dermed får hun også rolle som *motstander* i Ragnas aktantmodell. Som Okar spiller Utyrme også flere roller i Ragnas historie. Han starter som en representant for en sosial overklasse hun ikke kan eller vil bli en del av, og en kjærlighetsinteresse som er et hinder for hennes frigjøringsprosess. Fra å være en *motstander* går han over til å bli en *hjelper*, idet han åpner Ragnas blikk for menneskene rundt henne, og hvor reell denne friheten hun søker er. I tråd med Rosemary Jacksons teori om «selvet» og «de andre», kan man si at folkene på kongsgården får funksjon som *de andre*. Når Ragna etter hvert bygger opp et kritisk blikk, ser hun selv at hun ikke passer inn, og begynner å tvile på deres intensjoner for henne.

Ifølge Møllers teori om rolleinnhavere, vil Okar og Utyrme ha en *funksjonell* rolle, eller være *agenter*. Okar er igangsetter for Ragnas skjebne, og den som leder henne videre inn i det livet hun skal føre. Utyrme er den som får henne til å reflekter rundt hvorvidt de menneskene som vil henne vel, faktisk vil henne vel, og om hun er like fri som hun selv tror. Ved å sette i gang denne refleksjonen, setter han også i gang Ragnas opprør mot de voksne. Det er først etter samtalen med Utyrme, at Ragna tør å si imot og stille kritiske spørsmål ved det som bestemmes og gjøres.

I Saksetunet utvikler Berghitte seg til å bli en jente fylt av hat og bitterhet. De eneste hun har å forholde seg til er familien, og hun lar sinnet sitt gå utover dem. De får dermed funksjon som *motstandere* i hennes aktantmodell, ved å representere alt Berghitte ikke vil være eller bli, og følelsen hun har av at de har holdt henne tilbake hele livet. I henhold til Rosemary Jacksons teori om «selvet» og «de andre», utpeker Berghitte fort familien som «de andre», og retter hat og sinne mot dem. Mye trolig basert på oppvekst, men også mye grunnet sjalusi for at hun fortsatt må være hos dem. Mens Berghitte befinner seg alene i Saksetunet opphører hun Ragna til å skulle bli hennes redning, noe som forsterkes når Ragna kommer tilbake til gården, og Berghitte forventer at Ragna henter henne. Ragna får dermed funksjon som *hjelper* i aktantmodellen. Selv om Ragna ikke hjelper henne i handlingen, er det tanken på henne som hjelper Berghitte gjennom hverdagen.

Berghittes aktantmodell:



Berghitte får endelig klargjort hennes mål og skjebne, og fører «dronningen av Syrren» inn som hennes *objekt* i modellen. *Giveren* av dette objektet blir de voksne i og rundt henne, blant annet Kong Brage, Okar, og foreldrene. Berghitte har ikke så mye hun skulle ha sagt i denne situasjonen, men godtar de voksnes avgjørelser for henne. I motsetning til Ragna stiller hun ikke spørsmål ved hva de voksne har bestemt, og føyer seg etter dem. Dette kan være på grunn av hennes ønske om oppmerksomhet, makt og anerkjennelse, samt at hun ikke har fått den samme innsikten i maktspillet som Ragna har opparbeidet seg. Møllers teori gjør familien til Berghitte og de voksne, derunder Kong Brage og Okar som innehar de tydeligste roller, til *funksjonelle agenter*. Familien til Berghitte blir indirekte de som igangsetter hennes dannelseshistorie gjennom forsømmelse og mangel på omsorg, ved å gjøre henne til et bittert og sint menneske. Brage, Okar og de andre voksne er de som igangsetter selve skjebnen til Berghitte, ved å sende henne til Syrren for å giftes bort til kongen, og får den samme rollen som *funksjonelle agenter* i historien.

Ragna og Berghitte blir slik historien foreligger i stor grad *tematiske* karakterer. De har et bestemt mål de skal oppnå, og deres dannelseshistorie sirkulerer rundt dette målet som er deres «skjebne». I denne delen av historien blir Ragnas tematiske aspekt «frihet», mens Berghittes kan være «hevne». Det diskuteres om Berghittes *objekt* i aktantmodellen like godt kan være «hevne» som «dronning», men det er gjennom denne nye rollen hun først kan oppnå hevnen hun ønsker. På mange måter blir Berghittes historie like fullt en hevnhistorie som en dannelseshistorie, men først gjennom å oppnå makt og aktelse kan hun utføre en hevnakt. Dronningtittelen blir dermed det mest aktuelle å plassere som *objekt* foreløpig i historien.

De voksnes *funksjonelle* rolle kommer fram tydeligere i denne delen av boken. Gjennom Ragnas kritiske blikk kommer det fram at de kanskje styrer mer enn de tilsynelatende har gjort. Dette reiser spørsmålet om hvorvidt Ragna i det hele tatt har fri vilje, og om denne makten hun er tillagt i det hele tatt er gjeldene. Selv om Ragna skal gjøre seg fri, forblir hun under innflytelse av andre, og denne makten hun skal ha gjør seg ikke gjeldende. Det er dette Utyrme påpeker, og dermed setter i gang Ragna kritiske tenkning. Det er fortsatt Okar, og til tider Rønnaug og Gerd, som bestemmer hva hun skal gjøre, hvor hun skal dra og hvem hun skal omgås. Hos Berghitte kommer det tydeligst fram, da det er de voksne som helt og fullt bestemmer over hennes skjebne, og sender henne til Syrren for å gifte seg. Ingen av jentene har foreløpig noe de skulle ha sagt i deres eget liv, og har lite påvirkningskraft på hendelsene rundt seg. Makten ligger i stor grad hos de voksne, som legger alt klart for dem, og styrer dem mot det som skal være deres skjebne. Selv om disse eldre kvinnene tilsynelatende har stor påvirkningskraft, ligger det også mellom linjene at de styres av noe større, nemlig profetien. Likevel vil ikke profetien gå i oppfyllelse, hadde det ikke vært for disse voksne som igangsetter den. Makten Ragna og Berghitte har er minimal, og de voksne handler utfra det de tror er det riktige. De får funksjon som brikker i et spill, hvor de tilsynelatende har mye de skulle sagt, men i realiteten spiller de bare ut en skjebne som noen andre har planlagt for dem.

Familien til Berghitte og Ragna har også spilt en lignende rolle som jentene har. De har vært brikker i et spill, men i motsetning til døtrene har de vært opplyst om det. Sakse og Kjellaug har vært klar over at jentene skulle bli tatt fra dem, og at de bare har vært et ledd i profetien som skal oppfylles. Det finnes ingen kjærlighet mellom ekteparet, og de har bare gjort som de har fått beskjed om. Selv om de får en *funksjonell* rolle i Berghittes hevnhistorie, får de også en *tematisk* funksjon i profetien. De er sammen for å skape disse jentene som skal fullføre den. Sånt sett har foreldrene liten maktfunksjon over døtrene, den utøves av de samme menneskene som tar kontroll over Ragna og Berghitte. De er like mye en brikke i spillet som døtrene er.

7. Splittelse og holdningsendringer (Analysetrinn 3)

I denne delen av boken sendes Berghitte til Syrren, og får et hardt møte med livets realiteter. Berghitte har endelig fått drømmene sine oppfylt, hevntanken brenner, men frykt, følelser og usikkerhet hemmer henne. Ragna fortsetter sin kritiske tankegang fra forrige del av boken, og opplever nye perspektiver som endrer hennes forhold til de andre karakterene. Søstrenes forhold endrer seg også, det samme gjør deres oppfatning av hvem som er fienden og motstanderne i deres prosjekt. Denne delen av analysen vil ta for seg turen og tiden etter at Berghitte ankommer Syrren, og tiden opp mot slaget på Vigrid som Ragna deltar i.

7.1 Berghitte og Tjølvs

Berghitte blir sendt til Syrren for å gifte seg med Jorol, men etter at tjenergutten Aun dytter ham ut vinduet, er det Tjølvs som skal gifte seg med Berghitte. Berghitte føler en umiddelbar, og nesten overnaturlig, tiltrekning til Tjølvs, og det viser seg at også her har de voksne planer for henne. Lintuin, eldstemoren i Orakelhuset vil krone henne til keiserinne.

Ho mintes Lodves ord om dei syrrenske kongane som ønskte å sjå keisarinnekrona på hovudet til ei lærebrud frå klosteret. Var det slik at ho kunne gi Tjølvs det som syrrenske kongar ønskte seg mest av alt? Ho sitra ved tanken.

(Tofte, 2009:432)

Sist en dronning i Syrren ble kronet til Keiserinne, vokste Syrren seg til å bli et stort og sterkt rike. Verden holdt også på å gå under, men det tenker ikke Berghitte så mye over. Kjærligheten hun har til Tjølvs er sterk, og hun gleder seg ved å kunne gi ham en så stor gave. Berghitte vil egentlig bare glede sin nye ektemann, og med den makten hun besitter kan hun gi den største gave en syrrensk konge kan få. Følelsene Tjølvs har for henne, kan likevel diskuteres.

«Du skal ikkje vere dronninga mi. Du skal vere keisarinne. Og eg skal vere keisaren din. Ved Bor, forstår du ikkje? Har dei ikkje budd deg?»
Ho såg på ansiktet hans at han venta noko av henne som ho ikkje visste kva var, og snudde seg for å sjå etter Lintuin.
«Forsiktig, sjå kvar du set føtene,» sa han skarpt. «Eg kan ikkje miste deg!»
«Eg elsker deg,» kviskra ho tilbake, og kjente med alt som var henne at det var sant. Ho smilte heile vegen ned til Mekarra by, for Tjølvs kunne ikkje miste henne, og ho og han var eitt, og verda var til berre for deg.

(Tofte, 2009:433)

Berghitte tolker Tjølvs varsomhet som omsorg og kjærlighet, men Tjølvs svarer ikke at han elsker henne tilbake, og viser ikke de samme følelsene overfor henne som hun gjør. For Tjølvs

kan Berghitte være kun et middel til å oppnå statusen og makten som alle hans forgjengere har drømt om. Berghitte ser heller ikke ut til å skjønne alvoret i keiserinnetittelen, og da er det rimelig å anta at hun ikke ser Tjølvs side av saken heller. Uten Berghitte kan han ikke oppnå keisertittelen, og det er klart han vil verne om hennes liv. Med de følelsene Berghitte føler for ham, tolker hun omtanken som gjengjeldt kjærlighet, ikke som frykt for å miste makt og keisertittelen. Tjolv snakker til Berghitte som får henne til å legge mer følelser i forholdet deres, enn det er fra hans side.

«Det er eg og du, Berghitte. Me har all makt i verda her, i dette rommet. Ingen kan fortelje oss kva som er rett eller gale, kva tid noko skal skje, kva du skal gjere med den krona. Det er me som avgjer, alt saman. Forstår du det?»

(Tofte, 2009:438)

For Tjolv handler dette fellesskapet og makten de deler, ikke kjærligheten de skal dele. Samtidig har Berghitte alltid lengtet etter denne makten, samt noen hun kan stole på og være fortrolig med, og gjennom keiserinnetittelen og Tjolv kan hun oppnå disse ønskene. For henne er denne situasjonen alt hun skulle ønske. Fortelleren viser forskjellige perspektiv på forholdet mellom Tjolv og Berghitte, gjennom tankene de har om hverandre. Fra Tjølvs perspektiv virker ikke forholdet like rosenrødt som fra Berghittes.

Ho var ikkje til å forstå, mest vitlaus. Tjolv greip seg i å ønskje at kvinner av hans eigen rang kunne vore meir som kvinnene på kjøkenet. Forståelege og til å snakke med. Men slik skulle det ikkje vere. Mor hans, søstera, klosterkvinnene og no hans eiga hustru. Overspente, underlege kvinner, kvar einaste ei.

(Tofte, 2009:463)

Berghitte var eit ustadig barn. Ho sa lite, og han kunne høyre henne gråte om nettene. Iblant klistra ho seg inntil han og baud han kroppen sin, somme tider sat ho og skulte ut av vindauget og trekte skuldra bort om han rørte ved henne. Berre på balkongen over den blå plassen verka ho nøgd. Når folket samla seg der, kvar borsdag, løfta ho armane og smilte hjarteleg, og heile jentekroppen strålte.

(Tofte, 2009:480)

Til tross for at Berghitte viser den kjærligheten hun har å gi, ser Tjolv på henne som vanskelig og uforståelig. Han viser lite tegn til kjærlighet for henne, og ser mer på henne som en plikt og oppgave han er pålagt som kongen av Syrren. Mye av oppførselen til Berghitte, blant annet gråtingen om natten, kan skyldes hennes savn etter Ragna og hjemmet sitt. Dette faller ham ikke inn. Det kan også se ut som at Tjolv og Berghitte har et vanskelig seksualliv. Fra Tjølvs perspektiv virker det at hun trekker seg unna som en form for trass, men det kan ligge andre årsaker bak det.

I ansiktet og på kroppen hadde han raude strekar etter neglene hennar. Ho måtte ha klort han stygt, men kunne ikkje hugse anna enn at ho var redd og kvalm.

(Tofte, 2009:448)

Ho såg forferdeleg ut. Stakken var rivna i basketaket med Tjølvs om natta, skjorta var så skrubbete som berre lin kunne vere, og flettene var flokete tjafsar over heile hovudet.

(Tofte, 2009:449)

Den første natten de har samleie er Berghitte velvillig, men selve bryllupsnatten ser ut til å ha gått mer motvillig til. Beskrivelsen av Tjølvs og Berghitte morgenen etterpå antyder at det kan ha forekommet en voldtekt. Etter en slik episode er det ikke rart om Berghitte trekker seg unna, og ikke vil at han skal røre henne. En annen mulig lesning er at basketaket har skjedd når Tjølvs har forsøkt å ta fra henne keiserinnekronen samme kveld.

Ho såg hendene hans strekke seg mot hennar hender, langsamt krypende mot krona. Tettare og nærare.

Ho skreik mens ho reiste seg.

(Tofte, 2009:438)

Berghitte har en sterk dragning til kronen, og det er magiske krefter som påvirker henne idet hun rører ved den eller forsøker å ta den på seg. Kraften i kronen kan ha fått henne til å sloss mot Tjølvs, idet han forsøker å få henne til å legge den fra seg. Tjølvs refleksjoner rundt den samme morgenen viser at Berghitte ikke var uvillig da han våknet.

Ho hadde i alle fall vore til å ha med å gjere dagen før, Berghitte. Han hadde vakna og sett henne stå der, fullkomme vakker, naken og med krona på hovudet, før ho lét krona falle i golvet. Og så hadde ho kome til han, like villig og vellystig som første natta i berget.

(Tofte, 2009:463)

Ut fra dette perspektivet kan det virke som de bare har sloss om kronen. Berghitte har likevel en bestemt forestilling om hvordan hun skal være, hvordan hun skal oppføre seg og hvilke forventninger hun skal oppfylle, og det er ikke usannsynlig at hun hadde funnet seg i en eventuell voldtekt for å holde drømmen sin og livet hun har forestilt seg ved hevd. Det virker også vanskelig for Tjølvs å forholde seg til henne, samt andre mer komplekse menneskelige relasjoner, da han foretrekker de enkle kvinnene på kjøkkenet. Det er en mulighet at han selv ikke ser noe feil i det han kan ha gjort, da han er sønn av en far som har oppført seg brutalt mot alle sine kvinner.

Det kan virke som at Berghitte i stor grad er drevet av følelser, men Tjølvs er drevet av profetien og historien. Lintuin fungerer som rådgiver for dem begge, og har et klart mål for hva som skal skje.

Lintuin kom kvar sjuande dag, og smaug seg som ei katte kring ham. Orda hennar var dei same, om igjen og om igjen. *Få henne til å bere krona. Få henne til å ta krona på seg igjen. Makta i berget ønskjer det. Ho er inga keisarinne utan krone, Tjølv. Du er ingen keisar utan at ho tar krona på seg.*

(Tofte, 2009:480)

Lintuin presser ham til å få Berghitte til å ta på kronen, og for Tjølv blir dette et mål som må oppnås for å bli det han skal bli. Til tross for dette forsøker han ikke å presse Berghitte til å ta den på. Han skylder på det uregjerlige humøret hennes, og merker at hun er på sitt verste når hun holder kronen. Det er mulig at dette skremmer ham, samtidig kan han er konfliktsky og ikke vil opprøre Berghitte noe mer enn hun allerede er. Det er til slutt Berghitte som ender opp med å ta på seg kronen for å redde Tjølv etter det store slaget mot Blåinn.

«Du må ta på deg keisarinnekrona. Då er me trygge.»

Berghitte blei ståande. Ho venta på ei forklaring. Lintuin tagde.

«Gå! Gå og gjer det einaste rette. Ta på deg keisarinnekrona no!.»

«Eg forstår ikkje.»

«Vil du at Tjølv skal døy?»

Ho rista på hovudet. Lintuin smilte. Alt det harde forsvann, og stemma hennar var mild og kjærleg som første gongen dei møtte kvarandre.

«Berre du kan redde livet hans. Kan hende er blåinnmennene på veg for å drepe han mens me står her. Spring, Berghitte. Spring og ta på deg krona!»

(Tofte, 2009:555)

Til slutt er det følelsene hennes for Tjølv som gjør at hun gjør at tar på seg kronen. Hun frykter for ektemannens liv, og Lintuin vet å utnytte dette til sin fordel. Lintuin manipulerer både Berghitte og Tjølv ved å appellere til deres ønsker og følelser. Hos Tjølv fokuserer hun på tittelen og makten han oppnår ved å få henne til å gjøre det, hos Berghitte sikter hun seg inn på kjærligheten og frykten for å miste ektemannen. Gjennom manipulasjon får hun makt over paret, og får dem til å gjøre hennes vilje.

7.2 Berghittes maktsyke

Berghitte kjemper med mange følelser når hun er på vei til Syrren. Hun er redd, usikker og vet ikke hva som venter henne i dette nye landet. Lodve, som skal frakte henne dit med skipet sitt, forsøker å rådføre henne.

Han hørtes sint ut, som om det var Berghitte si skuld, alt den kommande ektemannen hennar hadde gjort av det Lodve tydeleg meinte var urett og udådar. Berghitte merka trongen til å forsvare seg flamme opp i henne, men viste det ikkje. Han skulle ikkje tru han kunne skremme henne, eller at ho brydde eg med kva han meinte. Ho såg igjen for seg korleis ho skulle la han vente utanfor langhuset i Syrren. Bilete gav henne ro.

(Tofte, 2009:325)

Lodve forsøker å forberede henne på at ektemannen hennes ikke er drømmeprinsen hun alltid har forestilt seg, noe Berghitte tolker som et forsøk på å skremme henne ytterligere. Hun er allerede redd og usikker, og tolker Lodves forsøk på hjelp som skremselspropaganda for å forsterke følelsene hun allerede har. Det kan også være troen på sin egen skjebne, drømmene og forestillingene hun har bygd opp alle disse årene, som frambringer sinnet ved at noen vil ødelegge dem. Hun har et klart bilde av framtiden sin, og Lodve ødelegger dette ved å fortelle om den grusomme ektemannen hun skal få. Det er ikke kong Jorol hun ønsker å beskytte, men sine egne forestillinger og drømmer. Trøsten finner hun i disse drømmene, hvor hun er mektig og kan gjøre som hun selv vil. Hun tyr nok en gang til hevntanken, hvor hun skal vende seg fra Lodve i Syrren. Berghitte har blitt så gjennomsyret av hevntanken at det er denne hun søker til når hun vil ha sjelefred og ro. Tanken om hevn og makt har blitt et slags anker, som hun tyr til for å roe følelsene sine når hun kjenner at hun holder på å sprekke og vil slippe alt løs. Makten hun skal oppnå blir løsningen på alle hennes problemer. Alle de gangene hun har følt seg såret eller blitt sint har hun trøstet seg med tanken om hevn, og med makten hun skal oppnå kan hun endelig sette alle disse planene ut til livs. Det er årevis med følelser som har bygget seg opp og skal slippes fri. Det merkes også at Berghitte tar til seg tilbakemeldingene hun får, men som oftest kun de av den negative sorten.

«Du er berre eit barn.» Han sa det utan forsoning, men i neste augneblink var røysta igjen mjukare av medkjensle.

«Du får lære deg skikkar og språk. Og du får knyte til deg det du kan av frendar innanfor kloster. Det vil hjelpe deg om du smiler iblant. Du kan vel ikkje vere tverr tvers gjennom.»

Ho kjente etter. Ho trudde i grunnen at ho kunne vere det. Tvers gjennom tverr.

(Tofte, 2009:325)

Berghitte tar ikke til seg de velmenende ordene Lodve gir, men med en gang han stempler henne med «tverr», tar hun det til seg. Hun dras mot negative konnotasjoner, og gjør dem til en del av sin personlighet. Det kan virke som hun er ute etter å sette seg selv i disse rollene, og at dette fyrer opp under de vonde følelsene hun allerede har. Berghitte er på en selvdestruktiv vei, hvor hun tolker alt negativt og tar det til seg. Dette kan være en underbevisst måte å bygge under det hatet hun allerede føler, og hevnen hun søker. Hun har vært inne på denne tanken og drømmen lenge, og kan ikke gi seg nå som hun har kommet så langt som hun har. Hvis noen sier hun er tverr, skal hun vise dem tverr. Hvis noen sier hun er sur, skal hun vise dem sur. Hvis noen stempler henne, skal hun vise dem at hun er verre enn de tror. Det blir en slags selvoppfyllende profeti, hvor de voksne setter forventninger til henne, og hun instinktivt følger dem. At hun kun fokuserer på det negative kan komme av lav selvtillit, og at hun har kommet inn på en destruktiv bane. Det kan likevel ligge et ønske om å gjøre folk tilfreds med henne, ved å gi dem rett i deres fordommer. Denne onde sirkelen bygger opp under det hun kommer til å bli, og det hun vil gjøre, når hun får makten hun ønsker.

Berghittes komplekse følelsesliv kommer også tydelig fram senere, når hun skal gå av båten i Syrren. Ordvekslingen antyder en stolthet som hun nekter å gi slipp på.

«Takk for at du segla med trygt fram,» kviskra ho.

«Du kjem til å klare deg,» sa han. «Det skal gå bra.»

Ho kneip munnen saman, ho hadde ikkje tenkt å vise han at ho var redd. Ho såg opp på han med smale auge. Han hadde ikkje trunge å vere så mild no, det var ikkje til hjelp for henne.

«Du treng ikkje trøyse meg,» kveste ho. «Du står framfor den kommande dronninga av Syrren.»

«Orsak,» sa han og bukka djupt for henne.

(Tofte, 2009:365)

Berghitte ønsker en medmenneskelig relasjon, oppfordrer til den selv, men med en gang hun får noen som helst form for omtanke og omsorg tilbake, innser hun at hun stiller seg i en svak posisjon selv. Hun vil ikke vise svakhet overfor andre mennesker, og tyr til den nye statusen sin for å forsvare seg. Noen ganger skinner deg igjennom at hun er usikker og har det vanskelig, men for Berghitte er dette et tegn på svakhet, som ikke passer seg det hun skal bli og den hun skal være. Dette ser vi også når hun går i land og følges opp til klosteret.

Dei så underleg triste ut, det var uro og medynk i ansikta på dei alle. Ho kneisa med hovudet og snudde ryggen til dei.

Kort etter følgde Berghitte etter den gamle brunklede og fakkellberaren hennar. Ho gjekk med løfta hovud midt mellom desse kvitklede, høge kvinnene, og ho snudde seg ikkje ein einaste gong.

(Tofte, 2009:366)

For Berghitte blir medfølelsen og uroen mennene viser en last, det var ikke slik hennes skjebne skulle være. De strider mot alt det glorifiserte og herlige hun har forestilt seg. Hun reagerer med stolthet og forakt, og hever seg over dem som om hun er noe bedre. Ved å oppføre seg på denne måten føler hun kanskje at hun holder illusjonen ved hevd. Ved å bytte ut frykten med stahet og hovmod, viser hun ikke svakhetene hun føler.

Under skipsreisen blir Berghitte fortalt sagnet om Eletiel og Medelai, som forespeiler framtiden hun kommer til å ha med Tjølv. Eletiel var den siste som bar keiserinnekronen, og ble sinnsyk av makten den ga henne.

Men palass, vakre smykke og flokkar av audmjuke tenarar sløkte ikkje Eletiels tørst. Ho blei tørstare mens ho drakk, og krona fekk tørsten etter meir til å flamme i henne. Ho kunne ikkje finne ro ved elskhug eller vin, og verken juvelar eller folkets jubel frå den enorme, blå plassen gav henne glede, sjølv om det samla seg meir folk der for kvar sjuande dag.

(Tofte, 2009:348-349)

Berghitte tok seg til hovudet. Handa gleid over håret, mens ho førte kruset til munnen med den andre handa. Ho merka ho blei stadig meir tørst mens ho drakk.

(Tofte, 2009:352)

Gjennom denne sammenligningen vises det en tydelig sammenheng mellom Eletiels historie og Berghittes kommende historie. Som Eletiel har Berghitte et sterkt behov for makt, hun har en destruktiv personlighet og et mål om hevn. Gjennom Berghittes oppførsel overfor andre ser vi også at hun allerede har tendenser til at de ikke tilfredsstiller henne, uansett hvor snille eller velmenende de er. Behovet for makt og hevn har allerede gjennomsyret henne, og overstyrer alle andre følelser hun skulle ha. Det er disse hun tyr til i alle vonde situasjoner. Tørsten etter mer er like usluttelig som tørsten Eletiel hadde, og forespeiler en vond framtid for Berghitte. Selv ser hun ikke sammenhengen mellom hennes og Eletiels historie, og enser ikke at veien hun har begitt seg ut på kan ende like ille som i sagnet. Selvinnsikten til Berghitte er i så måte ikke spesielt sterk. Selv om framtiden hennes blir lagt foran henne, ser hun ikke sammenhengene.

7.3 Ragna og Berghittes forhold

Etter at Berghitte og Ragna skiller lag, har de mistet all kontakt med hverandre. Søstrene viser likevel savn etter hverandre; Berghitte gråter om nettene, og Ragna uroer seg for søsterens skjebne. Når Lodve kommer tilbake, spør hun ham om hvordan han tror søsteren har det.

«Me såg henne gå forbi. På veg frå klosteret oppe i berget og ned mot Det kvite palasset i Mekarra. Eg og mennene mine sto langs husveggene, mellom hoiande folk, som om me berre var tilreisande handelsmenn. Eg meinte det ikkje var trygt å freiste komme inn som gjest i palasset.»

«Så du såg henne ikkje med nøkkelknippe og husfruestakk,» sa Ragna skuffa. «Ho gledde seg slik.»

«Nøkkelknippe og husfruestakk,» gjentok Lodve og lo. «Ho er ikkje husfrue på ein kongsgard, Ragna. Ho er keisarinne i eit palass.»

Ragna rynka bryna.

«Men ho har det bra, i alle fall,» sa ho berre.

«Me får tru det,» sa Lodve.

(Tofte, 2009:524-525)

Lodve er den eneste som har sett Berghitte etter at hun kom til Syrren, og den eneste som kan gi Ragna svar på hvordan søsteren har det. Hun lar det bli med denne korte samtalen. Det er mulig Ragna har akseptert at hun må gi slipp på søsteren, og at de skal fullføre sin egen skjebne på hver sin kant av verden. Ragna er også overrasket over hvor annerledes situasjonen til Berghitte er, enn den hun har forestilt seg. Kanskje skaper dette også litt uroligheter, da hun innser at Berghittes framtid er langt annerledes enn den drømmen de har delt og lekt sammen.

I Syrren blir Berghitte manipulert av eldstemoren i Orakelhuset, Lintuin, til å ta på seg kronen. Hun forsøker å sette Berghitte opp mot Ragna.

«Han blei audmjuka. Heile Syrren blei audmjuka. Søster di var i Eirula, og ho *blota* i slaget.»

«Ragna?»

«Forstår du kva det inneber?»

«Var Ragna i slaget?»

Lintuin lukka auga, pusta inn og sleppte pusten ut. Så såg ho på Berghitte som på eit dumt barn.

«Ragna og Blåinn viser at dei ikkje står tilbake for å forstyrre gudane. Dei forstyrrar likevekta. Dei er villige til å øydelegge verdensordenen. Og for kva? For å få kaos.»

«Ragna er ikkje...» sa Berghitte nølande. «Ho er ikkje eit vondt menneske. Ho gjer alltid det ho meiner er rett. Eg har... ho ville aldri, eg forstår ikkje kva du seier.»

«Nei, du gjer ikkje det.»

(Tofte, 2009:554)

Lintuin er det eneste mennesket Berghitte virkelig stoler på i Syrren, og når hun snakker vondt om Ragna, blir Berghitte slitt mellom søsteren, som hun alltid har lagt sin lit til, og læremesteren

sin, som er den eneste hun har et lignende forhold til i Syrren. Det sitter langt inne for Berghitte å skulle tvile på Ragnas intensjoner, og føler det strider mot den hun vet søsteren er.

«Bláinn har tatt Eirula. Dei kjem til å komme hit, straffe Syrren, meske seg i dette. Søster di har eit blotsverd, eit herduegsver. Og det er laga for henne. Ho påkallar gudar for å vinne eit slag, Berghitte. For å vinne over Tjølvi. Kva trur du ho vil gjere mot oss no?»

«Eg veit ikkje,» kviskra Berghitte.

«Søster di er sikkert eit godt menneske som vil vel. Men nokon har fortalt henne at dette er rett. Nokon har kan hende narra søster di til å gjere dette. Det einaste som betyr noko, er likevel kva ho har gjort, og kva det betyr at ho vil gjere mot oss. Ei slik makt som sverdet hennar har, tar plass i eit menneskehjarte og endrar det. Ho er ikkje den du kjente, Berghitte.»

(Tofte, 2009:554-555)

Ved å bruke «oss» og «de andre», stadfester hun Berghitte som en del av Syrren, og utsletter hennes tidligere forhold til Bláinn og søsteren. Ragna har blitt en del av «de andre», og Lintuin bruker kjærligheten Berghitte har til Tjølvi som et lodd for å vippe henne over til hennes side. Når Lintuin ser at dette ikke virker, og Berghitte fortsatt er tvilende, tyr hun til manipulasjon som grunn for Ragnas handlinger. Ved å gjøre dette gir hun Berghitte rett i at Ragna ikke er et vondt menneske, samtidig som hun stadfester at Ragna ikke vet hva hun holder på med, og at det er feil. Hun antyder også at Ragna kan komme til å skade Berghitte, og at hun er et annet menneske. Den makten hun tillegger sverdet til Ragna, et objekt som har endret henne og hennes hjerte, er nettopp den samme effekten kronen vil ha på Berghitte. Berghitte ser det ikke, og greier ikke å koble sammen sagnene hun har blitt fortalt med sin egen virkelighet. Ved å sette de to søstrene opp mot hverandre oppnår Lintuin akkurat det hun ønsker at Berghitte skal gjøre. Berghitte uttrykker aldri at hun tviler på Ragna, men tar likevel på seg keiserinnekronen. Det er følelsene for Tjølvi som vipper henne over. Slikt sett er det ikke grunn til å tro at hun tviler på Ragna som person, eller at hun tror at Ragna vil skade henne. Hun gjør det ut av frykt for å miste Tjølvi, ikke av frykt for hva Ragna vil gjøre mot henne.

Under slaget kommer den Syrrenske flåten, og Ragnas første tanke er om Tjølvi eller Berghitte er om bord på skipet.

«Trur du kongen deira er om bord?» hadde ho spurt, men Utyrme kunne ikkje vite meir enn ho. «Berghittes mann,» sa ho. «Tru om ho også er der?»

Men Lodve hadde berre rista på hovudet.

«Denne mågen din er ikkje her,» sa han. «Syrrenske kongar sit i Det kvite palasset og ventar på bod om siger. Dei set ikkje eige liv på spel. Søster di er trygg, og det er mannen hennar også. Det står verre til med oss.»

(Tofte, 2009:541)

Ved å spesifisere at Tjølvi er Berghittes mann, viser hun at hun ser ham som mer enn bare kongen av Syrren. Hun har aldri møtt ham, men knytter ham opp mot søsteren. Ragna føler

kanskje en uro for at dette skal ramme søsteren indirekte. Dersom det skulle komme til å skje noe med Tjølvi, ville hun såret søsteren sin, og ødelagt hennes framtid. At hun lurte på om Berghitte er der kan bygge på savnet til søsteren, og ønsket om å se henne igjen. Ragna er klar over at dette er fienden, men ytrer aldri eksplisitt at søsteren er en del av det. Hun viser bare uroen for at det skal skje noe med dem. Ordlyden i Lodves svar, «denne mågen din», antyder også en hånlighet, som Ragna ikke har når hun spør ham. Han stadfester, slik som Lintuin gjør, at det dreier seg om et «oss» og «de andre». Fra Ragnas perspektiv virker det ikke som at hun ser på søsteren som en del av dette. Selv ikke når Tjølvi holder på å drepe Utyrme, viser Ragna noe oppmerksomhet overfor kongen. Hun utveksler ikke et ord med ham, men vekker Utyrme fra døden og avslutter dermed krigen. Det er litt spesielt at hun ikke viser mer interesse for søsterens ektemann, men situasjonen tilsier at det ikke er fokusområdet hennes. Ragna er kun opptatt av Berghittes ve og vel, og bryr seg ikke om noen andre. Fienden er fortsatt fienden, selv om søsteren egentlig har blitt en del av det.

7.4 Ragna og relasjoner

Når Berghitte har dratt begynner Ragna å få et anstrengt forhold til Okar. I tiden etter at Berghitte dra, forsøker Okar å holde Ragna skjult for omverdenen, slik at syrrerne ikke oppdager at hun eksisterer. Ragna på sin side forstår ikke hvorfor hun skal overbeskyttes på denne måten. Dette kommer i klartekst når hun beskriver måten Okar holder henne inne på: «Sidan Ragna var blitt halden fange her hos Okar, hadde Hovvarpne knapt fått springe» (Tofte, 2009:453). Det er tydelig at for Ragna er denne overbeskyttelsen å sammenligne med fangenskap. Ragna begynner også å trosse Okar, og Okar begynner å snakke skarpt til henne.

«Ragna,» sa stemma hennar, skarp og vaken frå senga.
«Ja,» kviskra Ragna, som om det var fleire ho ikkje ville vekke.
«Hørde du meg ikkje i går?» spurte Okar. «Har du ikkje høyrte noko av det eg har sagt til deg?»
«Alle søv,» sa Ragna, og visste ikkje om varmen i kinna kom av skam eller argskap.
«Nei,» sa Okar. «Gudar og verger søv ikkje. Nokon vaker alltid.»

(Tofte, 2009:445-446)

«Skal eg vere inne om dagen òg no?» spurte Ragna og kjente fortvilninga vekse i seg.
«Tei still og gjer som eg seier,» hadde Okar sagt kvast, og lukka døra mellom dei.

(Tofte, 2009:452)

Okar forsøker egentlig bare å beskytte Ragna, men Ragna skjønner ikke dette. Hun har allerede begynt å tvile på Okars intensjoner, føler seg overkjørt og holdt utenfor. At hun tør å stå imot Okar, og snakke kvast tilbake til henne, kan komme av at hun føler hun har begynt å kjenne Okar på en annen måte enn før. Hun er ikke bare mesteren hennes mer, men også en person hun vet kan ta feil, og som holder ting skjult for henne. Tvilen som Utyrme sådde, har begynt å spire, og Ragna ønsker å gjøre egne valg og stå opp for seg selv. Rastløs som hun er, føler hun at forsiktigheten Okar viser blir et fengsel, og hun skjønner ikke hvorfor hun ikke skal få være fri. På mange måter strider dette mot det Okar hele tiden har sagt. Ragna føler seg ikke fri, og blir ikke fri, av å holdes innesperret og ute av syne for folk. Det er en motsetning mellom ord og handling, og Ragna skjønner ikke stort av hva som skjer.

Ragna sniker seg usett ut mens Okar sover, og rømmer til skogs. Der møter hun den hvite ulven, som tjener vergene.

«Har du nok med deg sjølv, Ragna Saksedotter?» spurte han. «Har du nok med deg sjølv og sverdet dit for å vite kva som er rett?»

Ragna merka skjeftet i handa. Ho kjente etter suget i mellomgolvet. Så tenkte ho på Berghitte. Ho tenkte på far sin, og på Kjerald der heime. Ho tenkte på Utyrme, den handa som heldt skjeftet no hadde halde han om kneet. Ho så for seg ansiktet til Okar, og til bestemor Gerd. Med eitt var det som alle ho kjente, kvart einaste ansikt, blei tydelege for henne.

«Nei,», sa ho til sist. «Eg har ikkje nok med meg sjølv.»

(Tofte, 2009:457)

Menneskene Ragna reflekterer over er mennesker som har hatt mye innvirkning på hvem hun er og hva hun skal bli. De har formet henne, det er dem hun setter tilliten sin til. Uten dem hadde hun ikke vært den hun er, eller kommet dit hun er. Det er menneskene som rådfører henne, og som hun rådfører seg med. Hun innser at hun ikke greier seg uten dem. Slik sett kan Ragna aldri bli helt fri, hun trenger menneskene rundt seg, og det de gir henne.

Når hirden skal reise i krig, kommer Sakse til kongsgården. Han ønsker at hun skal reise i krigen, og at han skal følge med.

Ragna kikka mot Okar, som kneip munnen saman og såg ut til å ikkje vilje meine noko om dette. «Eg dreg med deg,» sa Sakse. «Eg sender deg ikkje til valen aleine.»

«Men,» kviskra Ragna, «eg kan ikkje berre reise. Det er Okar som avgjer kva eg skal brukast til. Og det er snart midtsommarsnatta.»

Sakse snudde seg mot Okar. Han var bleik og munnen vrengde seg, Ragna kunne sjå at rideturen hadde vore vond for han.

«Du,» sa han til blotgydja, «du vil ikkje nekte henne å kjempe med Rieban?»

Okar løfta hendene, som om ho verja seg mot han.

(Tofte, 2009:501-502)

Sakse har tro på Ragna, og mener å vite hva som er det riktige å gjøre. Ragna på sin side blir forvirret, da to personer som har mye å si i livet hennes plutselig står foran henne og har ulike meninger om framtiden hennes. Hun vet ikke hvem hun skal høre på, og føler fortsatt en sterk avhengighet til Okar. Det kan antyde en viss resignasjon hos Ragna, hvor hun bare har gitt opp å ha egne meninger og ta egne standpunkt. Ved å svare faren at Okar bestemmer, gir hun også bort valgfriheten sin selv. Hun legger skjebnen sin i hendene til Okar, og lar henne og faren krangle om hennes liv.

«Ho er ikkje klar,» sa Okar.

«Ho er dotter mi,» sa Sakse. «Eg ville ikkje sende henne i døden.»

«Ho skal ikkje reise,» sa Okar.

«Reis,» kviskra Sakse. «Du og Rieban på valen vil vise dei alle. Du og sverdet ditt saman er ein sann *sentis gobedbi*, ein skatt for smedane.»

Ragna såg forvirra frå dei eine til den andre.

(Tofte, 2009:502)

Ragna har vært vant med å bli fortalt hva hun skal gjøre hele livet, og i denne situasjonen blir hun svært usikker på hva hun skal foreta seg. To autoritære mennesker i livet hennes er uenige om hva hun skal gjøre, og Ragna har ikke noe hun skulle ha sagt. Okar forsøker å beskytte henne for Syrrerne, og fortsette med å holde henne skjult, mens Sakse insisterer på at hun trengs for å vinne krigen. Begge viser omsorg for Ragna. Okar ved at hun vil holde henne hjemme, Sakse ved at han vil bli med henne for å beskytte henne. Det er ingen tvil om at de bryr seg om hennes ve og vel, samtidig som det ligger større krefter bak. Motsetningen mellom Sakse og Okar, er hvorvidt de mener Ragna kan greie det. Sakse, som kjenner Ragna best, har ingen tvil på hennes evner. Okar på sin side vil holde henne tilbake. Slik blir Sakse mer medvirkende i Ragna selvstendigjøringsprosjekt, enn det Okar er. Selv om begge styrer henne i denne situasjonen, gir Sakse henne muligheten til å utfolde seg selv og gjøre seg fri, og tilbyr henne kun beskyttelse. Ved å ville holde henne tilbake, frarøver også Okar henne muligheten til å utvikle og utfolde seg borte fra de trygge omgivelsene i kongsgården.

7.5 Funksjonsanalyse

Med Berghittes nye tilværelse i Syrren får hun også nye forhold med andre karakterer. Som Ragna får hun en læremester, representert gjennom karakteren Lintuin, eldstemoren i Orakelhuset. Gjennom henne rykker Berghittes mål fort opp til å bli keiserinne, da dette er noe Lintuin har kjempet og kjemper hardt for. For Berghitte inntar hun fort den samme rolle Okar

har for Ragna, og blir en person hun stoler på. I Greimas aktanmodell får Lintuin dermed funksjon som både *giver* og *hjelper* for Berghitte, og deler *hjelper*-funksjonen med Tjølv.

Berghittes aktantmodell:



Kongssønnen representerer det Berghitte trenger for å oppnå makten hun vil, og de er i et gjensidig avhengighetsforhold til hverandre. Uten Tjølv kan ikke Berghitte bli dronning, og uten Berghitte kan ikke Tjølv bli keiser. Gjennom Berghittes tid i Syrren er Vuori den tydeligste *motstanderen* hun har. Vuori er sterkt imot å krone henne til keiserinne, og er ikke redd for å si fra om det. Berghitte tar dette til seg, men det får ingen utslagsgivende kraft hos henne. Når Lintuin derimot utpeker Ragna som en *motstander*, ender det med at Berghitte tar på seg keiserinnekrone for å verne Tjølv mot henne og kreftene hennes. Selv om Berghitte aldri vedkjenner Ragna som en *motstander*, er det frykten for ektemannens liv som gjør at hun handler som hun gjør. Om Ragna ikke ville gjort noe vondt mot henne, kan hun gjøre noe mot Tjølv.

Ragna ser derimot ikke Berghitte som en *motstander*, men holder henne utenfor hele krigen. I hennes aktanmodell inntar Okar i større grad funksjon som *motstander*, ved å holde tilbake kunnskap fra henne, og handle mot Ragnas vilje.

Ragnas aktantmodell:



Fra å ønske at Ragna skal gjøre seg fri, går Okar over til å berøve henne friheten. Sakse kommer som et friskt pust i en situasjon hvor Ragna føler seg fengslet, og ønsker å sende henne til valen for å krige. Han både hjelper og gir henne denne friheten ved å sette seg opp mot Okar, og får dermed funksjon som både *hjelper* og *giver* i aktanmodellen.

I følge Lis Møllers teori framstår Sakse som en *rund agent* i denne delen av boken. Fra begynnelsen har han vist endring i sin væremåte overfor Ragna, og har blitt en mer menneskelig karakter. Han har gått fra å være vrang og følelsesløs, til å vise omsorg, omtanke og kjærlighet, både overfor Ragna og sønnen Kjerald. Denne endringen i personlighet gjør ham til en *rund* karakter. Rollen som *agent* får han ved å endre Okars planer, og få Ragna ut fra sine begrensede omgivelser og ut på slagmarken. Ved å sette i gang denne prosessen setter han også i gang Ragnas selvstendigjøringsprosjekt, som har stoppet opp etter at Okar har tøylet henne. Okars endring i funksjon, og endring i oppførsel, gjør også henne til en *rund* karakter. Fra å være en Ragna har lagt all sin lit til, blir hun noen Ragna ikke stoler på. Ved å holde Ragna skjult fungerer hun som *agent* i Ragnas historie. Når hun holder henne tilbake, setter hun i gang det som skal bli Ragnas oppvåkning. Episoden hvor Ragna sniker seg ut om natten, og innser at hun ikke kan greie seg helt alene, og dermed ikke kan være helt fri, endrer Ragnas syn på sin tilværelsen.

Av bipersonene i boken har Lintuin og Tjølvs funksjon som *tematiske* karakterer. Begge har som mål å få Berghitte til å ta på keiserinnekrone. Lintuin, fordi hun følger profetien slik som Okar og jobber for noe større, Tjølvs, fordi han ønsker å bli en mektig keiser. Tjølvs viser lite følelser overfor Berghitte, annet enn irritasjon og forvirring. Det er keiserrollen han er ute etter, og

Berghitte er den som kan gi ham det. Lintuin får også en sterk rolle som *agent*, da det er hun som presser på for å få Berghitte til Syrren, samt at hun skal oppnå keiserinnetittelen fort. Lodve og mannskapet får også rolle som *agent* i handlingen. Han driver ikke handlingen framover på samme måte som de andre karakterene, men utgjør en vinkling forskjellig fra søstrenes vinkel. Gjennom ham og besetningen får Berghitte forespeilt sin egen skjebne, uten at hun selv innser det, gjennom sagnet om Eletiel og Medelai. Han fungerer også som et ledd mellom Ragna og Berghitte, da det er bare er han som kan fortelle Ragna hvordan det går med søsteren etter at hun ankommer Syrren.

Berghitte og Ragna fortsetter å vise seg som *tematiske* karakterer, Berghitte kanskje mer enn noen gang. Hun blir mer og mer makt- og hevnsyk, og vender alle gode ord til noe negativt. Hun har havnet i en destruktiv sirkel, og bruker alt hun kan komme over for å bygge opp under hatet og hevnlysten. Lintuin hjelper henne fort å oppnå det hun ønsker, men hun vegrer seg for å ta det siste steget og ta keiserinnekrone på. Ragnas tematiske mål, frihet, støter på uventet motstand i Okar, som hele tiden har kjempet for at hun skal oppnå nettopp dette. Det er gjennom Sakse hun først kan fortsette med det overordnede tematiske prosjektet, ved at han gir henne friheten tilbake. Ragna og Berhitte opptrer også i den forstand som *mimetiske* karakterer. Ved å ha et *tematisk* nivå, blir det lettere å tillegge dem egenskaper og motivasjon, og dermed få forståelse for deres handlinger. Forskjellen ligger i at Ragna har blitt gitt sitt overordna mål, mens Berghittes mål er basert på et livslangt løp med følelser. Ragna kan selvfølgelig ha lengtet etter denne friheten like lenge som Berghitte har lengtet etter makt og hevn, uten at dette uttrykkes eksplisitt, men Berghittes mål baserer seg på handlinger utført mot henne, og retter seg mot andre mennesker. Friheten til Ragna handler ikke om å straffe andre for deres handlinger.

Ved at Berghitte giftes bort til Syrren økes følelsen av at det dreier seg om «oss» og «de andre». Plutselig står Berghitte og Ragna på hver sin side i en krig, og hvem som er deres fiender, *de onde*, blir mer komplisert. Berghitte og Ragna har hele tiden befunnet seg geografisk og kulturelt i et område som anser Syrren som «de andre». Det hele snus på hodet med Berghittes giftemål. Berghitte skal plutselig være en av lederne for disse menneskene, som de alltid har sett på som *de onde*. Dette kan være en årsak til frykten og usikkerheten hun føler når hun reiser dit. I Syrren endres også Berghitte tilsynelatende mening rundt hennes tilhørighet. Når Lintuin får henne til å ta på seg kronen, spiller hun sterkt på at Berghitte er Syrrrens keiserinne, og at Ragna har blitt en del av noe ondt og destruktivt.

For Lintuin er Blåinn «de andre», og ved å spille på Berghittes følelser får hun også overtalt henne til å frykte søsteren og hennes tidligere landsmenn. Ragna forholder seg ikke til søsteren på samme måte, hun ser ikke på henne som en del av «de andre». Det kan komme av at hun ikke helt innser hvilken rolle Berghitte har inntatt, da syrrensk kultur er helt annerledes enn den er i Blåinn. Ragna ser for seg Berghitte som en husfrue, ikke som en mektig keiserinne i et palass. Hun er fortsatt søsteren hennes, og ikke en del av Syrren. Tidligere har søstrene sett de voksne som «de andre», men ved å separere dem har de mistet fellesskapet sitt, og dermed også motstanderne sine. Ved å leve på hver sin kant av verden, og forholde seg til hvert sitt folkeslag, endres spillereglene. De voksne Berghitte har vokst opp med, har ikke noen påvirkningskraft over hennes liv lenger, og er ikke noen hun trenger å forholde seg til direkte. Ved å bli en del av det syrrenske, kan hun heller ikke se på dem som «de andre» mer. Ragnas situasjon er derimot i stor grad uendret, og hun forholder seg til de samme menneskene som hun alltid har gjort. Selv om Syrren utpeker seg som en tydeligere motstander i krigen, har hun fortsatt sine personlige kamper å kjempe mot sine tidligere motstandere. Slikt sett er det Berghitte som endrer seg mest, idet hele hennes identitetsgrunnlag blir skjøvet til side når hun tar på seg keiserinnekronen, og indirekte aksepterer søsteren som *den onde*. Det nærmeste Ragna kommer en lignende situasjon er når hun kan drepe Tjølvs på slagmarken, men redder Utyrme og avslutter krigen i stedet for å ty til vold og hevn. Hennes identitetsgrunnlag står ikke overfor de samme politiske og kulturelle utfordringene som Berghittes gjør, siden hun fortsatt lever i kulturen som hun har vokst opp med, med de samme menneske og den samme tilhørigheten.

8. Diskusjon

8.1 Hvordan ender karakterene opp med makt

Med profetien som grunnlag ligger alt til rette for at Berghitte og Ragna har en viktig rolle i det kommende maktspeillet i Eirabu. De skal spille en avgjørende rolle i den politiske maktkampen, og i det ligger det også grunnlag for at jentene skal ende opp med makt selv. Det er de som skal avgjøre det hele, uavhengig av andre. Profetien blir en sentral del av dannelseshistorien til Berghitte og Ragna. Det er faktisk den som ligger til grunnlag for hele deres eksistens. Det er likevel ikke gitt at denne profetien skal gå i oppfyllelse. Boken antyder et innfløkt nettverk av planer og overstyring fra sentrale voksne personer, som tilsynelatende jobber for en større kraft. Det overnaturlige perspektivet drives fram av de voksne, og utføres som et spill hvor søstrene er brikker. Skjebnespillet strekker seg over landegrensene, da både Blåinn og Syrren har sentrale personer som kjemper for profetiens sak. Det er disse menneskene som legger brikkene til rette for at Berghitte og Ragna oppnår makt og status.

Hendelsene i Berghitte og Ragnas liv drives i stor grad fram av Okar og Lintuin, som operer som deres kvinnelige læremestere. Spesielt Okar har en viktig rolle i spillet, da hun i årevis har lagt opp til at profetien skal gå i oppfyllelse. Hun har mye makt og aktelse i kongsgården, og fungerer som rådgiver for kongen. Ved å rådføre legger hun også opp til at ting skal skje etter hennes vilje, og dermed også etter profetiens vilje. Det samme gjelder Lintuin, som får funksjon som Berghittes mentor og rådgiver i Syrren. Hun jobber også for å få profetien til å gå i oppfyllelse, og har samme posisjon som Okar, da hun også er rådgiver for kongen. Lintuin jobber hardt for å få Berghitte til Syrren, og må overtale mange tvilende om at hun er verdig dronningtittelen. På lik linje med Okar styres hun av noe større, og har brukt lang tid på å få det som hun ønsker.

Ved å ta Ragna i lære for å bli blotgydje endrer Okar også Ragnas status. Fra å være bare en smeddatter skal hun bli blotgydje, og skal være et bindeledd mellom menneskene og gudene. Dette er en rolle som gir mye respekt og aktelse, og hun får automatisk makt gjennom den rollen hun skal spille for menneskene på gården. I Syrren oppnår også Berghitte status og respekt gjennom å bli kronet som dronning av Syrren. Lintuin forsterker hennes status og respekt ved å oppgradere henne til keiserinne. Gjennom sine handlinger legger de to kvinnelige læremestrene til rette for at Berghitte og Ragna skal oppnå høyere status og makt i samfunnet.

I refleksjonene rundt anmeldelsene og omtalen av boken, nevnte jeg hvordan Jackson mente relasjonene mellom personene er det som driver handlingen. I relasjonene mellom søstrene og læremesterne er dette i stor grad gjeldende, da de aldri hadde kommet dit de er uten læremesterne sine. De fremmer ikke bare hovedkarakterene, men skaper og former dem. Makten jentene oppnår kommer fra statusen de rollene de blir tildelt har i samfunnet, og disse to voksne blir *giverne* av den. Gjennom manipulasjon, løgn og tilbakeholdelse av informasjon fungerer de som igangsettere av søstrenes dannelseshistorie.

8.2 Hvor reell er Berghitte og Ragnas makt

Ragna og Berghitte oppnår uten tvil status og makt gjennom dannelsesprosessen de gjennomgår i boken, men hvor reell er denne makten, og har de i det hele tatt makt over noe som helst? I omtalene snakker både Jackson og Agdensten om tematikken rundt skjebnen og den frie viljen, og det kan diskuteres hvorvidt Berghitte og Ragna i det hele tatt har makt over andre eller seg selv. Tanken om makt og fri vilje henger sammen, ved at makt fører til selvbestemte handlinger. Hvis man ikke engang kan styre sitt eget liv, kan man da sies å ha makt?

Fra barnsben av har søstrene visst at de er eslet for noe større, og deres personlighet har i stor grad basert seg rundt dette. For Ragna har ikke makt vært noe hun streber etter, i motsetning til Berghitte som gjennom årene bygger opp hat og forakt mot familien og folkene rundt henne. For Berghitte har dette større, skjebnen som skal komme, alltid vært makt og etter hvert hevn. Hos Berghitte ligger det en latent autoritetsforakt, som ikke finnes hos Ragna. Med de første kapitlene vises klare kontraster mellom søstrene, og deres syn på, og forhold til andre mennesker. Disse kapitlene legger grunnlaget for hvordan de vil opptre som mektige kvinner: Berghitte som hovmodig og overlegen, Ragna som medmenneskelig og tålmodig.

Skjebnen til Ragna kommer med kong Brage, og gis av blotgydja Okar. Berghittes skjebne blir også gitt av kongen og Okar, samt Lintuin når hun ankommer Syrren. I begge tilfellene er det de voksne som styrer Berghitte og Ragnas skjebne. Gjennom hele historien opptre de voksne menneskene i Berghitte og Ragnas liv som *agenter*, som driver handlingen og dermed deres liv videre. De opptre også i stor grad som *tematiske*, med ett mål for øyet, som er profetien. Mens Ragna går i lære som blotgydje og veiledes av Okar, føyer hun seg også etter hennes ønsker. Ragna tar i liten grad egne valg, og forholder seg til Okars ord som en selvfølge. Berghittes forhold til de voksne forholder seg annerledes. De voksne igangsetter og redigerer også hennes liv, men hun har et annet perspektiv på det enn henne. Berghittes relasjon til de voksne dreier

seg om hevn. Ut fra handlingene deres overfor henne vokser det fram et intenst ønske om makt basert på hevnløst. Ikke bare styrer de voksne livet hennes rent handlingsmessig, men setter også i gang en hevnhistorie parallelt med dannelseshistorien hennes. Dette former henne som menneske, og det på en helt annen måte enn Ragna formes. De voksnes kontroll over søstrene skjebne er med på å skape og forme dem de er, og Ragna og Berghitte har ikke mye de skulle ha sagt i livene sine.

Det tas for gitt av både Ragna, Berghitte og de voksne at jentene skal ha noe valg, for slik har det blitt bestemt. Berghitte og Ragna tar for gitt at de selv skal ha noe valg og kunne styre sine egne liv. Det samme gjelder Okar, foreldrene, kongen og Lintuin, som tar for gitt at jentene skal kunne ha noen andre valg enn de oppgavene som legges fram for dem. Slik sett har ikke jentene noe makt over sitt eget liv, og opptrer som en resultat av den forhåndsbestemte skjebnen. De følger bare spillereglene som har blitt lagt for dem. De voksne har en klar funksjonell rolle i handlingen, en oppgave de skal gjennomføre, og Berghitte og Ragna gjennomfører den. Slik sett har verken Ragna eller Berghitte fri vilje, og er kun et resultat av omgivelsene og menneskene rundt seg. På en annen side er de voksne like mye brikker i profetien som jentene, da de også følger noen med mer autoritet enn dem. Sakse og Kjellaug har hele tiden visst at de kun er sammen for å gi disse jentene livet, og blir styrt av Okar på samme måte som jentene blir det. Livene deres er bygd opp og basert på denne profetien, og deres oppgave er å tjene dette formålet. Sakse og Kjellaug har på den måten heller ikke hatt fri vilje, og Kjellaug har ofret seg selv som menneske for døtrenes liv. Ikke engang Okar, som tilsynelatende styrer det meste, jobber for ut fra egne interesser. Også hun tjener profetien, og den makten hun utøver baserer seg ikke på hennes ønsker, men noe større og bakenforliggende. Slik sett kan det virke som enhver maktutøvelse fra enhver person egentlig nøster tilbake til profetien. Men hvis alle følger profetien, finnes det da en fri vilje?

Lintuin og Okar er de som er nærmeste bindeledd til skjebneprofetien, og følger angivelig en større og bakenforliggende kraft. Spørsmålet er i hvor stor grad de er påbudt å følge den kraften, og hvorvidt de har mulighet til å si nei. Hvis Okar og Lintuin ikke hadde forsøkt å oppfylle profetien, ville heller ingen av de andre karakterene i boken blitt fanget i spillet. Dersom disse to kvinnene har et valg, er de de eneste av karakterene som innehar fri vilje og reell makt. Hvis de ikke har fri vilje, og må følge profetien, har de like lite frihet som de andre karakterene.

Det er ikke mange episoder i boken som antyder at Ragna eller Berghitte styrer sitt eget liv, eller innehar makt over noen eller noe. Hos Ragna kan vi finne de eneste tydelige eksemplene i del to og tre, hvor Ragna begynner å få en kritisk tankegang til Okar, samt forholdet hun

bygger til Utyrme. Ragna følger Okars veiledning i ett og alt, helt til hun drar til skogs med Utyrme, og innser at hun ikke styrer noe selv. Hun skal ifølge Okar gjøre seg selv fri, men Okar legger også friheten hennes i tøyler. Slik situasjonen utspiller seg er Okar både *giver* og *motstander*, dersom vi ser tilbake på Ragnas aktantmodell. Etter dette begynner Ragna å bli mer skeptisk til Okar. Ragna trosser henne når Berghitte skal reise til Syrren, og trosser henne når hun sniker seg ut om natten, etter å ha fått forbud mot å bevege seg utendørs. Her viser Ragna evne til å ta egne valg, og sette seg selv før alle andre. Likevel viser hun ikke direkte utøvende makt. Makten hennes ligger ikke i handlingene hennes overfor andre mennesker gjennom trass og motstand. Friheten hennes er fortsatt begrenset, og hun styrer ikke sin egen skjebne. Det samme gjelder Berghitte, som ikke utøver direkte makt, men utøver trusler om det. Det meste foregår som hevntanker, og gjennom hovmod og overlegenhet mot de som forsøker å gjøre henne vel. I motsetning til Ragna innehar alltid Berghitte en kritisk tankegang mot de som styrer livet hennes, men den går aldri ut på skepsis mot de som vil forme framtiden hennes. Den baserer seg på en ukontrollert og følelsesladet frykt for å ikke være god nok, og ikke ville ha sympati. Mot å få kritikk og hjelp, eller å få knust drømmene sine. Dette reiser også spørsmålet om god eller dårlig bruk av makt. Slik Berghitte og Ragna framstilles antydes det at de også vil utøve sin posisjon på svært ulike måter. Berghittes måte er langt mer negativt ladet enn Ragnas, da de innehar svært ulike personligheter, motivasjoner og ønsker. Berghitte ønsker makt for hevn, mens Ragna ikke ytrere noe ønske om å inneha makt i det hele tatt. Sånn som det foreligger antydes det at Berghitte vil bli en langt mer brutal leder enn det Ragna vil bli.

Berghitte oppnår selvfølgelig makt når hun gifter seg med kongen av Syrren, men hun får ikke muligheten til å utøve den i boken. Realiteten er at makten til Berghitte ikke baserer seg på henne, men er et resultat av giftermålet med Tjølvs. Samtidig er de i et gjensidig avhengighetsforhold til hverandre, hvor makten som de kan inneha bare kan realiseres ved at Berghitte tar på seg keiserinnekrone. Tjølvs og Berghitte trenger hverandre. Det samme avhengighetsforholdet har Ragna til Okar. Hvis ikke Okar er læremesteren hennes, ville hun ikke innehatt den respekten og de evnene hun har fått. Slik sett er begge jentene avhengige av andre for å oppnå noe som helst form for innflytelse.

Ragna viser også hvor lite hun faktisk har å si gjennom episoden hvor Sakse og Okar er uenige om hvorvidt hun skal reise til slagmarken eller ikke. De to voksne står og krangler om hun er klar eller ikke, og Ragna forekommer helt hjelpsløs og forvirret. Okar viser også tegn til svakhet ved denne situasjonen, og gir etter for Sakses vilje. Dette kan antyde at Okars oppgaver ikke er like bestemte og fastlåste som de kan virke som, og at hun har et valg om å følge

profetien eller ikke. Sakse viser også tegn til å kunne handle fritt, og gå mot det som skal være skjebnebestemt. Ved å la Ragna dra til slagmarken og kjempe i krigen, får også Ragna sin første mulighet til å utøve makt og handle fritt, uten å stå i skyggen til Okar. Når hun redder Utyrme fra døden, og avslutter krigen, viser hun for første gang den makten hun kan utøve. Hun oppnår respekt fra mennene, og frykt fra fienden. Dette er kanskje den eneste gangen i boken Ragnas makt har noe reelt å si for handlingens forløp, og den eneste gangen hun utøver noe alene som får konsekvenser og viser hva hun kan klare. I bakgrunnen ligger frihetsperspektivet, for på slagmarken er hun for første gang fri fra de voksnes påvirkning, og holdes ikke tilbake av noen. Hun handler fritt, på lik linje med de andre som kriger. Med friheten får hun også utøve makten hun skal inneha, uten hindringer. Berghitte tar valget om å ha ta på seg keiserinnekronen selv, men ikke før hun manipuleres av Lintuin til å gjøre det. Selv om det er hennes valg, ligger Lintuin bak det, og får det til å skje. Berghittes valg blir på en måte dermed ugyldig, da hun ikke gjør det fordi hun har lyst, men gjør det av frykt for å miste Tjølv.

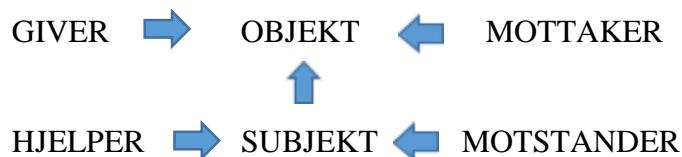
På en måte er Berghitte mer skjebnestyrt enn Ragna, da Ragna viser tegn til kritisk tankegang, mens Berghitte bare aksepterer det de voksne ønsker for henne. Ragna viser i det minste motstand når Okar holder henne fanget. Berghitte aksepterer at hun skal sendes til et annet land for gifte seg med en mann som kunne vært faren hennes, og som er beryktet for å være voldelig og urimelig med sine tidligere koner. Han har til og med tatt livet av en av sine tidligere koner. Selv om Berghitte føler frykt og usikkerhet, gjør hun ingen motstand. Berghitte er også i den forstand dobbelt skjebnestyrt. Ikke bare styrer de voksne hennes framtid, men de styrer også hennes fortid. Hennes barndom etterlater henne som maktsyk og hevntørst, og de voksnes behandling av henne leder opp til at hun utvikler seg til å bli den personen hun er. Det er de voksne, familien hennes og slekten, som har formet henne til å bli det bitre mennesket hun er, og har skapt hennes hevnhistorie.

Okar, Lintuin, Brage, Sakse og Kjellaug, alle har en funksjon som driver fram skjebnen til Ragna og Berghitte. Det representerer en klassisk kamp mellom ungdom og voksne, hvor de unge blir holdt utenfor, og må gjøre som de blir bedt om. Berghitte og Ragna oppnår begge posisjoner og roller i samfunnet som inviterer til makt og status, men som en rød tråd i historien står tanken om den frie viljen. Selv om Ragna skal gjør seg fri, holder Okar henne igjen. Hun er kanskje fri fra andre, men Okar forblir et lodd som forhindrer friheten. Berghitte oppnår heller aldri noen frihet. Den frie viljen forblir en illusjon i historien, og det er kun Ragna som får smake på en reell makt ved å endre spillet under slaget. Mangelen på fri vilje forhindrer dermed deres mulighet for å oppnå den makten de skulle. Ved å ikke kunne ta egne valg, og

ikke styre sitt eget liv, opererer de gjennom andre, og blir dermed spillebrikker uten annen innflytelse enn det de voksne finner for godt. Muligheten for reell makt ligger latent, og er mulig å oppnå for dem begge, men de greier ikke å frigjøre seg fra skjebneprofetien som de er tillagt. Ved å la seg lede og styre av andre gjør Berghitte og Ragna seg maktesløse, og dermed blir deres dannelseshistorie bygget opp av omgivelsene, samfunnet og menneskene rundt dem, og ikke av dem selv.

Hvis vi forsøker å sette opp en aktantmodell som omfatter hele boka, vil Ragna og Berghittes *objekter* se ulike ut, og definere deres maktambisjoner.

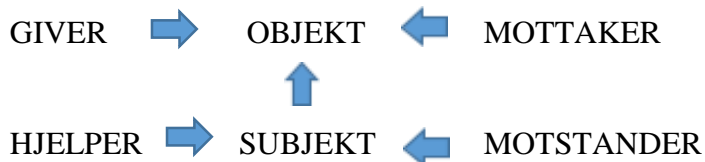
Ragnas aktantmodell:



Hvis man ser på boken som en helhet, blir Ragnas overordnede *objekt* målet om å gjøre seg fri, og fri seg selv fra andre. I å fri seg selv og bli uavhengig fra andre, ligger også tanken om å ha makt til å styre sitt eget liv. Det ligger aldri i Ragnas interesse å styre over noen andre enn seg selv, og det er heller ikke hennes oppgave som blotgydje. Den eneste som kan gi henne denne makten er Ragna selv, som må fri seg fra Okar. Ved å selv operere som *giver*, har Ragna muligheten til dette. Til slutt får Sakse funksjon som *hjelper*, ved å hjelpe henne til muligheten å styre sitt eget liv. Selv om Ragna griper denne muligheten til slutt, er det klart at hun ikke er *giver* i ren forstand, derav parentesen rundt navnet i modellen. Hun griper denne muligheten kun ene og alene ved Saksess hjelp, og hadde heller aldri fått muligheten hadde det ikke vært for Saksess involvering i saken. Hun tar ikke på seg *giver*-funksjonen i ren forstand, og er like fullt styrt av andre.

I Berghittes aktantmodell ligger det et klar og intenst ønske om makt over andre. Fokuset hennes figurerer hele tiden rundt hevnlyst, og hevnen kan ikke oppnås før hun kan heve seg over de som har autoritet over henne.

Berghittes aktantmodell:



Gjennom hevnlysten Berghitte føler kommer også maktlysten, og opptrer som et gjennomgående *objekt* i boken. Denne lengselen etter hevn og makt overstyrer henne, og ved å la seg overstyres av lengselen etter makt, lar hun andre diktere livet sitt for å oppnå den. Hevnen er verdt ethvert offer hun må gjøre for å oppnå det hun ønsker. Vuori får funksjon som den overordnede *motstanderen* til Berghittes ønske om makt, mens Lintuin får funksjon som *giver* og *hjelper*, hvorav førstnevnte funksjon deles med Okar. I motsetning til Ragna ønsker Berghitte makt over andre, og ofrer sin frie vilje for å oppnå den.

Det kan argumenteres for at Berghitte og Ragna har en reell makt over sitt eget liv. Det er ingenting annet enn aktelse for autoriteter, indoktrinerte historier om fastsatte skjebneprofetier og lovnader om en stor og lysende framtid som forhindrer dem. Hvis Berghitte ikke hadde vært drevet av hevnlyst, Ragna ikke hadde så stor respekt for autoriteter eller begge ikke hadde blitt forespeilet en lysere og eventyrlig framtid, ville de ha kunnet valgt bort skjebneprofetien og hatt makt over sine egne liv. I stedet velger de å følge veien som blir lagt ut foran dem av de voksne, og gir dem full kontroll over viktige avgjørelser i deres liv. Søstrene har i utgangspunktet makten til å ta selvstendige valg, men gjennom å ikke operere selvstendig gir de fra seg den makten de kan oppnå. Den makten de da sitter igjen med er i realiteten ugyldig,

da de får funksjon som marionetter i et spill drevet av blant annet Okar, som igjen er drevet av noe større og ukjent.

8.3 Kvinnesyn og kjønnsroller i maktspillet

På lik linje med det frigjøringsprosjektet ungdom gjør i dagens samfunn, skal Berghitte og Ragna også frigjøre seg fra de voksne og bli voksne selv. De er i en overgangsfase mellom voksen og barn, hvor de voksne fortsatt har mye de skal ha sagt i livene deres, akkurat som i en virkelig situasjon. Selv om handlingen er satt til et eldre samfunn, går Berghitte og Ragna gjennom de samme moderne utfordringene i sitt frigjøringsprosjekt. De samme konfliktene mellom ungdom og barn gjør seg gjeldende i mellomfasen, hvor man helst vil løsrive seg og ha makt over sitt eget liv, men likevel holdes tilbake av de som har levd lenger enn dem. Dilemmaet med å skulle innfinne seg med autoriteten de voksne har over dem, eller gjøre opprør mot dem, er en situasjon som er lett å identifisere seg med som leser i samme aldersgruppe som Berghitte og Ragna. I dette ligger også konflikten mellom å skulle ta sine egne veivalg, eller følge de rådene man blir gitt. Det er en situasjon mange ungdommer også står overfor i dag, og slik aktualiserer boken i det moderne samfunnet.

Det finnes paralleller mellom samfunnsnormene i boken og den moderne verden. I Syrren og Blåinn har forskjellige kvinnesyn, hvorav Syrren har andre normer for adelige kvinner enn de har i Blåinn. Ut fra Tjølvs perspektiv kan det tolkes at de adelige kvinnene i Syrren har en mer passiv rolle, og er mer tilbakeholdne enn de laverestående kvinnene. Lintuin blir et unntak fra denne normen. I Blåinn har de en mer aktiv rolle, om enn bare som rådgivere. Det ses på blant annet husfruen på kongsgården, som aktivt deltar i rådslagning og styre av riket. Disse kulturelle forskjellene finner man også i det moderne samfunnet, hvor kvinners roller og innflytelse ofte varierer fra land til land. Disse kulturelle forskjellene representerer utfordringer som er aktuelle i dagens samfunn, hvor likestilling og rettigheter er et stadig tilbakevendende tema.

Boken viser likevel et samfunn med veldig mange sterke kvinneskikkelser, mens menn ikke innehar den samme makten. Tradisjonelt sett pleier det å være motsatt innen fantasy-litteraturen, blant annet som i forfatterskapet til Tolkien, hvor *The Hobbit* (1937) og *The Lord of the Rings* (1954-55) innehar svært få sterke kvinneskikkelser. Tofte bryter dermed med tradisjonen i eldre fantasy-litteratur, ved å sette kvinner i de viktigste rollene, og gi dem mer innflytelse og makt enn menn. Til tross dette innehar de aldri de viktigste lederposisjonene i

samfunnet, som for eksempel kongen eller keiseren har, men fungerer som rådgivere. De fungerer aldri som ansikt utad, men utøver makt og innflytelse gjennom menn. Slikt sett bryter de ikke med noen ideologi eller utfordrer eksisterende normer hvor menn skal være i lederposisjoner, men går rundt og gjennom dem for å få innflytelse. Okar og Lintuin spiller slik sett en avgjørende rolle i det politiske maktspeillet, til tross for å ikke inneha disse viktige posisjonene i samfunnet. Handlingene deres representerer ikke et moderne feministisk frigjøringsprosjekt, siden både Okar og Lintuin holder seg innenfor de rollene samfunnet allerede har etablert for dem, og leder Berghitte og Ragna inn i lignende roller. Det finnes ingen brudd eller utfordring av de eksisterende samfunnsnormene, og det skaper heller ingen konflikt på et kvinnefrigjørende nivå. Det som bryter mest er Ragnas deltagelse på slagmarken, som per dags dato ikke er et vanlig fenomen i det moderne samfunnet, men i den litterære tradisjonen ikke framstår som uvanlig.

9. Konklusjon

Song for Eirabu: Slaget på Vigrid (2009) virker i utgangspunktet som en historie med sterke kvinner i mektige og innflytelsesrike posisjoner, men om man går dypere inn i de sosiale og samfunnsmessige normene, viser det seg at mye er styrt og skjebneforankret. Til tross for at kvinnene har mye de skulle ha sagt, besitter de ikke posisjoner som tilsier at de skal ha den makten innehar. De bryter ikke med samfunnsnormer eller utfordrer det inneværende systemet, og tilfører dermed ingen endringer i det allerede mannsdominerte samfunnet. De virker i bakgrunnen, og har uten tvil mye innflytelse, men situasjonen forblir uendret. Slik blir det feministiske frigjøringsprosjektet ugyldig.

Ragna og Berghitte oppnår ingen reell makt i de posisjonene de havner i, til tross for å bli blotgydte og keiserinne. Ved å la seg styre av andre tar de selv ingen valg ut fra egen interesse. Ved å legge sin egen vilje i andres hender oppnår de ikke målene sine, og får en nærmere apatisk holdning til å ta selvstendige valg. Bokens hovedprosjekt er dommedagsprofetien, og gjennom menneskene som jobber for at den skal gå i oppfyllelse, oppnår jentene den makten de skal inneha. Den gjør seg svært lite gjeldene, og blir dermed kun overflatisk, da de i realiteten ikke gjøre noe ut fra egen vilje. Dommedagsprofetien gjennomsyrrer boken i den grad at selvdannelseshistoriene til Ragna og Berghitte forekommer som planlagt og forutsett. I bokens univers virker alle tilsynelatende å ha en aktiv rolle i denne profetien, og selv de som ser ut til å gjøre selvstendige valg, som Okar og Lintuin, virker til å ikke ha noe valg i saken. Selv om de har mye makt virker det ikke som om de har friheten til å selv velge om den skal følges eller ikke.

Ved å etablere en uomtvistelig profeti, frarøves også karakterene den makten de innehar. Dersom alt er skjebnebestemt og alle jobber for dette felles målet, ubevisst eller bevisst, oppstår det ingen reelle valg eller noen reell makt hos karakterene. Makten ligger hos det bakenforliggende, som styrer menneskene som brikker i et spill. Det store spørsmålet er hvorvidt karakterene må følge profetien. Hadde de latt være, ville de i det minste hatt makt over sitt eget liv. Det er ingenting som tilsier at Ragna og Berghitte må følge den veien som blir lagt ut for dem av de voksne i livene deres. Berghittes valg er lettere å forstå, i og med at hun er drevet av lengselen etter makt og anerkjennelse. Ragna på sin side ønsker nettopp å være fri, og føler selv at hun ikke oppnår det i den livssituasjonen hun ender opp i. Det blir derfor litt merkelig at spesielt Ragna ikke gjør opprør mot det livsførselen hun blir pålagt.

I det politiske spillet er det Ragna som får en avgjørende rolle, ved at hun avslutter krigen. Ellers har jentene lite de skulle sagt, til tross for viktige posisjoner i samfunnet. De er på mange måter moderne unge kvinner, og står overfor mange moderne utfordringer som er allmenngyldige for den alderen de befinner seg i, men de aksepterer de rollene de opprinnelig har, og gjør lite motstand mot de som styrer dem. Ved å føye seg etter ideologiene og normene de pålegges av samfunnet og dets ledere, endrer de ikke heller ikke noe ved de regjerende kjønnsrollene. Makten de skal inneha forblir overflattisk, og normene forblir uendret. Det feministiske frigjøringsprosjektet faller igjennom, og gjennom profetien mister de også makten over sitt eget liv. Hovedkarakterene reduseres dermed til brikker i et spill de ikke selv har kontroll over, og profetien får gå sin gang uten foreløpig motstand.

Litteraturliste:

- Agdensten, M. (2009) «Lovende debut med kledelig gammelmodig tone», *Adresseavisen*, 29.06.2009, s. 7.
- Bahr, O. (2009) *Song for Eirabu (Kristine Tofte)*. Tilgjengelig fra: <http://bharfot.wordpress.com/2009/06/22/song-for-eirabu-kristine-tofte/>
- Enger, R. (2009) «Skjebnevevens søstre», *Bergens Tidende*, 15.06.2009, s. 24
- Hjorthol, Einar (1996). *Populærlitteratur*. Oslo: Det Norske Samlaget
- Jackson, I. (2009) *Jeg har lest Song for Eirabu*. Tilgjengelig fra: <http://hjem.snilldesign.no/virrvarr/2009/06/09/jeg-har-lest-song-for-eirabu/>
- Jackson, Rosemary (1995). *Fantasy – The Literature of Subversion*. London og New York: Routledge
- James, E. og Mendlesohn, F. (2012) *The Cambridge Companion to Fantasy Literature*. Cambridge: Cambridge University Press
- Kjældgaard et al. (2013) *Litteratur: Introduktion til teori og analyse*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag
- Krøger, C. (2009) «Blotgydjer i krig», *Dagbladet*, 15.06.2009
- Lerum, M. G. (2009) «Storslagen debut», *VG*, 05.07.2009, s 48
- Tofte, Kristine. (2009). *Song for Eirabu – slaget på Vigrid*. Trondheim: Tiden Norsk Forlag
- Westby, C. E. (2009) *Jeg har lest... «Song for Eirabu» (Kristine Tofte)*. Tilgjengelig fra: <http://www.serendipitycat.no/?p=1477>

Sammendrag

Denne avhandlingen har tatt for seg og diskutert kvinners roller og forhold til makt i boken *Song for Eirabu: Slaget på Vigrid* (2009). I boken møter vi sterke kvinneskikkelser, som i et mannsdominert samfunn ender opp med å ha tilsynelatende avgjørende roller i det politiske maktpillet. Jeg har sett på om disse kvinnene tilpasser seg eller bryter med ideologiene og normene tillagt deres samfunn, og om dette kan relateres til et moderne kvinnelig frigjøringsprosjekt. Jeg har også utforsket hvordan de kvinnelige karakterene ender opp med denne makten, og i hvor stor grad den gjør seg gjeldende.

Tematikken rundt makt, kjønn og selvrealisering kan knyttes opp til den dagsaktuelle debatten rundt kvinners rolle i samfunnet. I mediene raser likestillingsdebatten, og det avsløres fortsatt store forskjeller mellom kjønnene når det gjelder lønn, respekt, holdninger og forventninger til prestasjon og rolle i samfunnet. Denne tematikken gjør seg også gjeldende i litteraturen, spesielt innen en sjanger som fantasy, som folk flest trolig ikke forbinder med et feministisk frigjøringsprosjekt. Jeg ønsket derfor å ta for meg en bok som tar opp nettopp denne problematikken, og se hvordan litteraturen brukes for å belyse temaet.

Song for Eirabu: Slaget på Vigrid er satt til et norrønt-inspirert univers, og tar utgangspunkt i en apokalyptisk profeti. Sentralt i denne profetien står tre søstre, hvorav vi blir kjent med de to eldste, Ragna og Berghitte. Søstrenes skjebner avsløres gradvis, og blir en del av utviklingen de gjennomgår som unge kvinner. Leseren får ta del i følelseslivet deres, og utfordringene de møter relatert til samfunnet, normer og andre mennesker. Boken er på mange måter en dannelseshistorie, samtidig som den preges av å være samfunnskritisk. Den viser hvordan små forskjeller, ulike utgangspunkt, andre mennesker og tilfeldigheter kan forme et menneske til det det blir.

I analysen benyttet jeg meg av nærlesing av hovedkarakterene Berghitte og Ragna, for å komme nærmere innpå kjernen i deres utvikling, og deres relasjon til omverdenen. Analysen baserte seg på Algirdas J. Greimas aktantmodell, Lis Møllers teori om rollefordelinger, samt fantasyforsker Rosemary Jacksons problematisering av «selvet» og «de andre». Innledningsvis inkluderte jeg også en analyse og vurdering av ulike anmeldelser og bloggposter som omhandler *Song for Eirabu: Slaget på Vigrid*.